

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

Финансиско известување и ревизија

Штип

Катерина Димитровска

**ИЗВЕШТАЈ ЗА ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ – ЗНАЧЕЊЕ,
ПОДГОТОВКА И АНАЛИЗА**

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

Штип, декември 2017

Комисија за оценка и одбрана

Ментор: Проф. д-р Оливера Ѓоргиева – Трајковска
Универзитет „Гоце Делчев” – Штип,
Економски факултет

Член: Име и презиме
звање, институција

Член: Име и презиме
звање, институција

Датум на одбрана:

ИЗВЕШТАЈ ЗА ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ – ЗНАЧЕЊЕ, ПОДГОТОВКА И АНАЛИЗА

Апстракт

Системот на финансиско сметководство е еден од најважните системи за обезбедување на финансиски информации за работењето на претпријатието, во чиј состав е и финансиското известување, чија што улога се состои во обезбедување на стабилна и сигурна комуникација на претпријатието со опкружувањето. Финансиските извештаи, како краен производ на сметководствената евиденција во едно претпријатие, претставуваат важен извор на информации и основа за донесување ефикасни деловни одлуки од страна на сите заинтересирани субјекти - стејкхолдери. Еден од овие финансиски извештаи, покрај традиционалните биланс на состојба и биланс на успех, е извештајот за готовински текови, кој претставува преглед на паричните приливи и одливи на претпријатието во текот на пресметковниот период, класифицирани на оперативни, инвестициски и финансиски активности. Се работи за финансиски извештај кој овозможува да се следат паричните средства кои влегуваат и излегуваат од претпријатието. Информациите од извештајот за готовински текови, поврзани на адекватен начин со информациите од другите финансиски извештаи, му помагаат на финансискиот менаџмент, но и на сите останати корисници да стекнат сознанија за ликвидноста и солвентноста на претпријатието и неговата способност да генерира позитивни парични текови.

Клучни зборови: парични текови, извештај, информации, анализа, одлучување

CASH FLOW STATEMENT – IMPORTANCE, PREPARATION AND ANALYSIS

Abstract

The system of financial accounting is one of the most important system for the provision of information in the company, and within its framework is financial reporting whose role is achieving a stable and reliable communicate with the enterprise environment. In addition, the financial statements are an important source of information on transactions that the company has with the environment, and without which it is impossible to adequately organize the company's operations and make the right decisions. One of the financial statements, besides the traditional balance sheet and income statement, is the statement of cash flows, which provides an overview of cash flows of the company during the reporting period. It contains information about the inflows and outflows of cash classified by operating, investing and financing activities. It is a financial statement which makes it possible to follow the money that goes in and out of the company. Information from the cash flow statement, if adequately connected with information from other financial statements assist the management of companies, as well as other external users to gain complete insight into the liquidity and solvency of the company and it's ability to generate positive cash flows.

Key words: cash flow, statement, information, analysis, decision making

СОДРЖИНА

1. ВОВЕД.....	7
2. ЦЕЛ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО.....	10
ГЛАВА 1	
ОСНОВИ НА ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ.....	
1. Цели и задачи на финансиското известување.....	12
2. Краток осврт кон основните финансиски извештаи.....	15
2.1. Биланс на состојба.....	16
2.2. Биланс на успех.....	18
2.3. Извештај за промена на капиталот.....	21
2.4. Извештај за парични текови.....	22
3. Потреба од стандардизација и хармонизација на финансиското известување.....	23
ГЛАВА 2	
ИЗВЕШТАЈ ЗА ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ.....	
1. Поим и структура на Извештајот за готовински текови.....	29
1.1. Парични текови од оперативни активности.....	32
1.2. Парични текови од инвестициски (вложувачки) активности.....	34
1.3. Готовински текови од финансиски активности.....	36
2. Методи за подготовка на Извештајот за готовински текови.....	37
2.1. Директен метод за составување на Извештајот за готовински текови.....	37
2.2. Индиректен метод за составување на извештајот за готовински текови.....	42
3. Основни концепти на МСС 7 – Извештај за готовински текови.....	47
4. Разлика помеѓу Билансот на успех и Извештајот за готовински текови.....	51

ГЛАВА 3**АНАЛИЗА НА ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ – CASH FLOW**

АНАЛИЗА	53
1. Значење на готовината за компаниите.....	53
2. Управување со готовината на компаниите.....	57
3. Пресметка на финансиските показатели врз основа на Извештајот за готовински текови.....	59
4. Планирање на готовината на компаниите.....	68
5. Нето готовинскиот тек и проценка на вредноста на капиталот на компаниите.....	70

ГЛАВА 4.....73**ПРАКТИЧЕН ПРИМЕР- АНАЛИЗА НА ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ПАРИЧНИ ТЕКОВИ НА ПРОКРЕДИТ БАНКА АД СКОПЈЕ ЗА 2013, 2014, 2015 и 2016 ГОДИНА....73**

1. Анализа на Извештајот за парични текови на Прокредит банка АД Скопје	75
2. Пресметка на финансиски показатели (коефициенти) кои се однесуваат на паричните текови на Прокредит Банка АД Скопје.....	89
ЗАКЛУЧОК	92
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	97

1. ВОВЕД

Системот на финансиско сметководство е еден од најважните за обезбедување на информации за/на компанијата, а во нејзини рамки и финансиското известување, чија улога е клучна за постигнување на стабилна и сигурна иднина на претпријатието во опкружувањето во кое работи. Традиционалните финансиски извештаи, како што се билансот на состојба и билансот на успех, не можат да прикажат доволно податоци, кои што ќе одговорот на повеќето комплексни барања за работењето на претпријатието. Билансот на состојба ја покажува состојбата на средствата и изворите на средства со кои располага претпријатието на одреден ден, додека билансот на успех ја покажува постигнатата успешност во работењето на компанијата, преку спротивставување на настанатите приходи и расходи во тек на пресметковниот период (кај нас една календарска година). Во овие финансиски извештаи не се содржани доволно информации за начинот на прибирање и трошењето на готовината на компанијата, што е многу важна информација за менаџментот и останатите корисници на информациите, бидејќи многу често се случува да во билансот на успех се прикаже добивка, а компанијата при своето работење да бележи намалување на состојбата на паричните средства и да се соочува со проблеми со ликвидноста.

Токму од овие причини, паралелно со билансот на состојба и билансот на успех, се изготвува извештај за готовински текови, во кој се дава преглед на сите парични текови на компанијата (приливи и одливи) настанати во текот на пресметковниот период.

Извештајот за готовински текови (Statement of Cash flow) содржи информации за приливите и одливите на парични средства остварени од оперативни, инвестициони и финансиски активности. Се работи за финансиски извештај кој овозможува да се следат паричните средства кои влегуваат и излегуваат од компанијата.

Доколку информациите од извештајот за готовински текови адекватно се поврзат со информациите од останатите финансиски извештаи, помагаат и на менаџментот на компанијата и на сите останати екстерни корисници да добијат целосен увид во ликвидноста и солвентноста на компанијата.

Интересот за анализирање на работењето на компаниите, во правец на нивното успешно работење и менаџирање, е причината поради која се решил да изготвам магистерски труд поврзан со извештајот за готовински текови. Главна цел на овој магистерски труд е образложување и обработка на овој извештај како дел од групата на финансиски извештаи кој ги составува секој деловен субјект.

Посебен акцент во трудот ќе дадеме на анализа на извештајот за готовински текови, односно на т.н. кеш флоу анализа, опфаќајќи го притоа значењето, планирањето и управувањето на готовината, преку пресметка на финансиските показатели врз основа на ставките од извештајот за паричните текови.

Разработката на теоретските основи на поимот, структурата и начинот на изготвување на овој значаен финансиски извештај ќе биде надолполнета со практична анализа на извештајот за готовински текови на компанија од македонската економија, која ќе овозможи согледување на значењето на овој вид на анализа за оценка на севкупното работење на компаниите.

Врз основа на вака поставените цели за изработка, содржината на овој магистерски труд е разработена во четири глави:

Првата глава – Основи на финансиското известување ги разработува целите и задачите на финансиското известување, поимот и целите на основните финансиски извештаи, како и потребата од хармонизација и стандардизација на финансиското известување. Финансиските извештаи се универзално прифатено средство за анализа на работењето на еден деловен ентитет. Правилно интерпретирани, тие откриваат како работи една компанија и колку добро работела во минатото. Со овој дел од магистерскиот труд се врши вовед во поимот на извештајот за паричните текови, на неговото значење и анализа.

Втората глава – Извештај за готовински текови, опфаќа разработка на содржината на извештајот за парични текови, преку детална анализа на паричните текови од оперативни, финансиски и инвестициски активности, како и примената на директниот и индиректниот метод со чија примена може да се состави извештајот за парични текови. Во овој дел се прави осврт и врз МСС 7,

кој ги регулира сите прашања во врска со извештајот за готовински текови – поими, сметководствен третман, обелоденувања и сл.

Третата глава – Анализа на извештајот за готовински текови (кеш флоу анализа)го обработува значењето, управувањето и планирањето на готовината на компаниите, како важен фактор за ликвидноста и профитабилноста на неговото работење. Анализата продолжува со приказ на финансиските показатели кои може да се пресметаат врз основа на елементите од Извештајот за паричните текови, кои претставуваат основа која корисниците ја користат во донесување на деловни одлуки. На крајот на оваа глава се објаснува користењето на информациите за нето готовинскиот тек на компаниите во процесот на проценка на нивната вредност, значајна информација пред се за инвеститорите.

Четвртата глава – Практичен пример – Подготовка и анализа на Извештајот за готовински текови на избрана компанија, му дава посебно значење на трудот, со оглед на фактот што во овој дел е разработен практичен пример во кој е презентирани реален Извештај за готовински текови на избрана македонска компанија. Со користење на информациите презентирани во него се прави обид за детална анализа на оперативните, финансиски и инвестициски активности на компанијата, како и за пресметка на соодветни финансиски показатели, кои даваат јасна слика за способноста на компанијата за генерирање на парични приливи во иднина. Несомнено, многу значајно за секоја компанија е не само вредноста на овие парични текови (приливи и одливи), туку и времето на нивното генерирање, како и нивната динамичка усогласеност. Компанијата во секој момент од својот животен век мора да остварува навремени и доволни парични приливи, со кои ќе ги покрие паричните одливи. Ова е основа за ликвидно и профитабилно работење на компанијата, кое ќе им влее доверба на сите заинтересирани субјекти.

2. ЦЕЛ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Остварувањето на основните функции во претпријатието, како што се алокација на средствата за одделни намени, создавање на оптимална комбинација на изворите за финансирање на одделните активности и распределба на финансискиот резултат во согласност со поставените цели на претпријатието, се базира врз податоците од неговите финансиски извештаи. Оттаму и големиот интерес на претпријатието финансиските извештаи да презентираат реална слика за финансиската состојба, успешност и текови на пари и капитал. За финансиските извештаи на претпријатието интерес покажуваат и бројни субјекти надвор од него, како: инвеститори, клиенти, добавувачи, кредитори, државата и сл. Поради заштита на интересите на сите овие субјекти, т.н. стејкхолдери, државата директно, или преку разни професионални организации, влијае врз формата и содржината на финансиските извештаи кои ги подготвуваат и презентираат деловните ентитети, за општа намена.

Финансиските извештаи можат да бидат доста сложени, поради што се истакнува значењето на финансиската анализа (анализа на финансиските извештаи), преку која сложените податоци од финансиските извештаи се сведуваат на разбирливи показатели за корисниците.

Анализата на финансиските извештаи се однесува на детално испитување на финансиските извештаи со цел за стекнување дополнителни информации за работењето на деловните ентитети. Вистинската вредност на финансиските извештаи е во тоа што тие се користат како основна алатка во предвидувањето на финансиската состојба на деловните ентитети во иднина и во утврдувањето на очекуваните заработувачки и дивиденди. Финансиските извештаи се мултинаменски, со што финансиското сметководство ги воспоставува врските меѓу менаџментот и деловниот субјект, но пред се меѓу деловниот субјект и екстерните корисници на потребните сметководствени информации.

Извештајот за парични (готовински) текови претставува дел од сетот на финансиски извештаи кои се изготвуваат од страна на деловниот субјект. Извештајот за парични текови ги покажува паричните приливи и одливи од тековното работење на претпријатието. Неговото значење е големо, бидејќи само преку информациите содржани во него може да се оцени способноста на претпријатието да генерира готовински текови во иднина, што е еден од основните интереси речиси на сите корисници на финансиските извештаи.

Овој магистерски труд врши обработка на Извештајот за парични текови, преку обработка на поимот, целите, начинот на изготвување и содржината на овој значаен финансиски извештај, кој добива на значење посебно по големата депресија од 1929 година, кога многу претпријатија кои искажале големи добивки во својот биланс на успех, се соочувале со огромни проблеми во делот на ликвидноста и способноста за генерирање на готовина. Трудот содржи и практичен дел, во кој е илустрирана анализа на Извештајот за парични текови на Прокредит Банка АД Скопје.

Целта на истражувањето во овој магистерски труд “Извештај за готовински текови – значење, подготовка и анализа” претставува детално анализирање на овој значаен финансиски извештај, тргнувајќи од начинот на неговото изготвување, основната структура, значењето и користењето како основа за донесување на ефикасни економски одлуки од страна на неговите корисници.

ГЛАВА 1

ОСНОВИ НА ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ

1. Цели и задачи на финансиското известување

Примарна цел на финансиското известување е креирање на информации корисни за донесување на финансиски одлуки. При тоа, првенствено се земаат во предвид одлуките на инвеститорите, кредиторите и останатите екстерни корисници - стејхолдери. Сите тие имаат различни информациски потреби во зависност од природата на одлуките кои се донесуваат врз основа на добиените информации. Во интерес на инвеститорите е да формираат портфолио кое ќе биде составено од пласмани кои го насочуваат капиталот кон најпрофитабилните подрачја. На кредиторите им се важни оние информации кои им помагаат при следењето на наплатата на одобрените заеми (дали главниците и каматите ќе бидат сервисирани во определениот рок). Добавувачите и другите доверители мораат да имаат увид во способностите на компанијата навреме да ги подмирува достасаните обврски. Владата и нејзините агенции, врз основа на информациите за работењето на претпријатијата, вршат дефинирање на даночната политика, економската политика, како и бројните статистички анализи.

Квалитетниот систем на финансиското известување е многу важен, бидејќи обезбедува адекватни информации врз основа на кои што инвеститорите ги донесуваат одлуките за алокација на капиталот. Квалитетното финансиско известување ги намалува информационите разлики, што е од големо значење за сигурноста на учесниците на пазарот на капитал, стабилноста на финансискиот систем и намалувањето на финансискиот ризик. Исто така, финансиското известување обезбедува јакнење на довербата на учесниците на пазарот на капитал, кои со своите вложувања придонесуваат за развојот на пазарот на капитал и на финансискиот систем, како и развојот на целата национална економија.

Инвеститорите и кредиторите на компанијата (како сегашни, така и идни) се директно заинтересирани за идните готовински текови од дивиденди, камати, како и продажба, отплата и доспевање на акциите и заемите. Остварливоста на тие планирани готовински текови зависи од тоа со колку готовински средства располага компанијата во сегашноста, и уште поважно, од нејзината способност да генерира доволно средства да ги исплати вработените и добавувачите, да ги задоволи останатите оперативни потреби, да ги исполнува должничките обврски навреме, да врши реинвестирање во своите основни активности и да дистрибуира готовина на сопствениците (пример, да исплатува дивиденда).

Финансикото известување не е цел сама за себе. Тоа е средство за комуницирање кое им стои на располагање на корисниците на информациите содржани во финансиските извештаи и им овозможува донесување на одлуки преку избор од повеќе можни алтернативи. Одтука и целта на финансиското известување потекнува токму од интересите и потребите на корисниците на финансиските извештаи.

Разбирањето на концепциската основа на системот на финансиското известување и подготвувањето на финансиските извештаи е основен предуслов за финансиската анализа¹. Финансиските извештаи обезбедуваат информации за средствата (ресурсите), обврските, добивката, готовинските текови и акционерската главнина на компанијата. Ефектите од трансакциите и другите настани поврзани со оперативното и финансиско работење на компаниите се евидентираат во соодветните финансиски извештаи: билансот на состојба, билансот на успех, извештајот за парични текови и извештајот за акционерската главнина.

САД имаат најсложен систем на финансиско известување во светот. Деталните сметководствени принципи се дополнети со голем број дополнителни барања. Финансиските извештаи на големите мултинационални компании содржат дополнителни страници и многу од овие компании

¹ Bernstein A. Leopold, “Financial Statement Analysis: Theory, application and Interpretation”, Irwin, 1988.

доброволно објавуваат дополнителни информации, кои им се делат на финансиските аналитичари и на другите заинтересирани корисници.

Барањата за финансиско известување во Европа се разликуваат од таквите барања во САД и другите држави, поради разликите во нивните економии, релевантноста на локалните закони за трговски друштва во развивањето на стандардите за известување, компаративните предности на пазарите на капитал, функционирањето на банките како извори на финансирањето и степенот до кое законите за даноци имаат влијание врз финансиското известување².

Зголемената меѓународна трговија, развојот на мултинационалните компании и финансиските институции, како и зголемената глобализација на пазарот на капитал, значително ги проширија можностите за инвестирање. Доверителите и капиталните инвеститори при донесување на деловните одлуки мораат да го анализираат работењето и на домашните и на странските компании. Сеуште постојните разлики во сметководствените стандарди и стандардите за известување го отежнуваат споредувањето на домашните компании со компаниите во другите земји. Исто така, бидејќи сметководствените стандарди се поставуваат одделно во секоја земја, тешко се воопштуваат разликите кои постојат помеѓу одделните економии.

Во еден идеален свет, корисникот на финансиските извештаи би се фокусирал само на два елемента на финансиското известување: нето добивката и акционерската главнина. Доколку финансиските извештаи на сите компании се споредливи (без оглед на потеклото), временски конзистентни и доколку секогаш целосно и реално ја отсликуваат економската состојба на компаниите, анализата на финансиските извештаи би била многу едноставна.

Барањата на финансиското известување претставуваат функција на даночната регулатива, законот за компаниите, компаративната предност на пазарите на капитал и финансиските институции, како и културните разлики. Проширувањето на пазарите на капитал и на меѓународните инвестиции ја наложува потребата од поставување глобални сметководствени стандарди. Хармонизацијата на стандардите за финансиското известување ја врши

² Проф. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска Финансиско известување-цели и задачи, Годишен зборник, Економски факултет, УГД Штип, 2010

Меѓународната организација на комисиите за хартии од вредност (IOSCO), Комитетот за меѓународни сметководствени стандарди (IASB) и Европските стандарди за финансиско известување.

И денес, и во иднина, успехот на една компанија ќе зависи во голем дел од тоа како се одвива процесот на прибирање, процесирање и користење на стратешките финансиски информации. Во последните неколку години аналитичарите и менаџерите го согледаа фактот дека застарените системи на известување не ги испорачуваат потребните навремени и релевантни информации, кои би им овозможиле поголема конкурентност на компаниите на глобалниот пазар. Ефикасното финансиско известување е уметност на обезбедување на информации, кои им помагаат на менаџерите успешно да го водат бизнисот. Менаџерите постепено, но сигурно, стануваат свесни за два факти. Прво, квалитетот, задоволството на купувачите и управувањето со ресурсите се исто толку важни за профитабилноста на компанијата, како и контролата на трошоците. За да им излезат во пресрет на овие квалитативни цели, менаџерите мораат да бидат способни истите да ги измерат. Второ, системите за финансиско известување кои обезбедуваат само традиционални историски сметководствени информации, не успеваат да ги одржат во живот компаниите во се поконкурентното опкружување. Консеквентно, системите за финансиско известување постепено се редизајнираат, со цел да обезбедат релевантни финансиски и нефинансиски информации, на навремена основа.

2. Краток осврт кон основните финансиски извештаи

Остварувањето на основните финансиски функции во една компанија, како што се алокацијата на средствата за одделни намени, остварување на оптимална комбинација на изворите за финансирање на одделните активности и ефикасна распределба на остварениот финансиски резултат во согласност со поставените цели на компанијата, се базираат врз податоците од нејзините финансиски извештаи.

Целосниот сет на основни финансиски извештаи на една компанија се состои од: извештај за финансиска состојба (биланс на состојба), извештај за

сеопфатна добивка (биланс на успех), извештај за промена на капиталот, извештај за паричните текови и сметководствени политики и објаснувачки белешки. Секој од наведените извештаи презентира различни аспекти од работењето и само заедно, како целина, даваат јасна и целосна слика за работењето на компанијата.

Во продолжение следи краток осврт на основните финансиски извештаи.

2.1. Биланс на состојба

Поимот „биланс„ доаѓа од латинскиот збор “bi” што значи двојно и “lanx” тас (чинија на вага), па одтука слободниот превод би бил - вага со два таса. Билансотна состојба, како еден од основните финансиски извештаи, и суштински и формално има две страни - актива и пасива, кои секогаш треба да се во рамнотежа.

Билансот на состојба претставува групиран, збирен преглед на средствата и нивните извори во вредносни, односно, парични показатели. Билансот на состојба презентираан во двострана (постара) форма има две страни: лева или актива и десна или пасива. Во активата се презентираат сите средства, а во пасивата сите извори на средствата на претпријатието, односно обврските настанати по било каква основа. Активата секогаш треба да биде еднаква на пасивата, односно, средствата секогаш мора да бидат еднакви со нивните извори.

Основните равенки кои упатуваат на еднаквоста помеѓу активата и пасивата на билансот на состојба (билансната рамнотежа), се:

$$\text{Средства} = \text{Капитал} + \text{Обврски}$$

$$\text{Капитал} = \text{Средства} - \text{Обврски}$$

$$\text{Обврски} = \text{Средства} - \text{Капитал.}$$

Средствата претставуваат ресурси во сопственост на деловниот ентитет, како што се постројките и опремата, кои се користат за генерирање идни користи (парични приливи). Изворите претставуваат обврски во однос на работењето на деловниот субјект, кон кредиторите, кои ќе предизвикаат идни

парични одливи. Доколку, на пример, деловниот ентитет врши позајмување на капитал преку издавање на долгорочни обврзници, се обврзува да ја исплати каматата и главнината на купувачите на тие хартии од вредност³.

Капиталот, кој се сретнува и под терминот акционерски капитал, ја рефлектира сопственоста на бизнисот. Капиталот на деловниот ентитет го претставува делот од неговата вкупна вредност, кој што не е поседуван од страна на кредиторите и им припаѓа на сопствениците. Во најголем дел од сметководствените термини, капиталот претставува разлика помеѓу вредноста на имотот кој деловниот ентитет го поседува (средствата) и вредноста на она што го должи на кредиторите (обврските).

Постојат две главни групи на средства во билансот на состојба: тековни и постојани средства. Тековните средства (познати и како циркуирачки или работен капитал) претставуваат средства кои лесно можат да се конвертираат во готовина во текот на еден оперативен циклус или една година, зависно од тоа кој период е подолг. Тековните средства се состојат од готовина, пазарни хартии од вредност, побарувања и залихи. Инвестирањето на деловниот ентитет во делот на тековните средства зависи, во голем дел, од типот на индустријата во кој истиот припаѓа.

Постојаните средства претставуваат нетековни средства; ова значи дека не се очекува дека овие средства ќе се претворат во пари во текот на еден оперативен циклус. Овде спаѓаат: нематеријалните средства, материјалните средства (недвижности, постројки и опрема), како и долгорочните финансиски вложувања.

Обврските, кои ги претставуваат долговите на компаниите кон кредиторите, се состојат од краткорочни (тековни) обврски и нетековни (долгорочни обврски). Тековните обврски се обврските кои треба да бидат платени во текот на еден оперативен циклус или една година, во зависност од тоа која е подолга. Долгорочните обврски ги опфаќаат обврските кои треба да бидат платени во период подолг од една година.

³ Berk B. Jonathan, Demarzo M. Peter “Corporate Finance”, Pearson Addison Wesley, 2007.

Капиталот го претставува сопственичкиот интерес во компанијата. Во корпорациите сопственоста е претставена преку поседувањето на обични и преференцијални акции. Номиналната вредност на обичните акции е од арбитрарна природа – нема врска со нејзината пазарна вредност и со исплатените дивиденди на акционерите.

Најголемиот дел од капиталниот интерес во компанијата е во делот на т.н. акумулиран вишок. Акумулираниот вишок претставува акумулиран нето приход на компанијата, намален за сите дивиденди кои сеуште не се исплатени. Акумулираниот вишок не мора задолжително да биде во облик на готовина и секоја кореспонденција со готовина претставува коинциденција. Секоја генерирана готовина која не се исплаќа во форма на дивиденди, обично се реинвестира во средства на компанијата – за финансирање на нејзините побарувања, залихи, опрема и слично.

2.2. Биланс на успех

Покрај информациите за финансиската состојба, за економските аналитичари и корисници неопходни се и информациите за успешноста (рентабилноста) на работењето на претпријатието во пресметковниот период. Овие информации ги содржи билансот на успех.

Билансот на успех е финансиски извештај во кој се искажани остварените приходи и расходи на претпријатието во одреден пресметковен период. За разлика од билансот на состојба кој ја покажува финансиската состојба на претпријатието на точно определен ден, билансот на успех е периодичен финансиски извештај. Имено, кај овој биланс, приходите и расходите се прикажуваат за одреден пресметковен период, така што нивната разлика (добивка или загуба) се однесува исклучиво за тој период.

Во одреден период овој финансиски извештај имал предност пред билансот на состојба, бидејќи подолго време се мислело дека успешноста на работењето на претпријатието, изразена во остварениот финансиски резултат (добивка или загуба), е една од најзначајните информации за потребите на деловното одлучување. Информациите за успешноста на претпријатието се

неопходни за да се процени идната способност на претпријатието да оствари парични приливи и да ги задоволи барањата на различните корисници во поглед на исплата на дивиденди за инвеститорите, камати за кредиторите и сл. Како основно мерило за успешноста на претпријатието како целина е добивката, која исто така е компонента во пресметката на многу значајни финансиски показатели (профитни маржи, добивка по акција, стапка на принос и сл.).

Основни елементи кои ја одредуваат висината на добивката на претпријатието се приходите и расходите.

Во согласност со МСС, приходите се дефинираат како зголемување на економските користи во текот на пресметковниот период во облик на приливи или зголемување на средствата, односно намалување на обврските, со што доаѓа до зголемување на сопствениот капитал на претпријатието. Потребата за детално информирање на корисниците за потенцијалот на претпријатието да создава идни парични текови, што е и конечна цел на финансиските извештаи, приходите треба да се одвојат од капиталните добивки. Приходите претставуваат зголемување на средствата (намалување на обврските) кои произлегуваат од редовното работење на претпријатието, додека капиталните добивки претствауваат ставки кои ги задоволуваат критериумите за приходи, меѓутоа произлегуваат од одредени ризични и непредвидливи активности на претпријатието (добивка од продажба на недвижности, постројки и опрема, добивка од продажба на долгорочни хартии од вредност и сл.). По својот квалитет капиталните добивки се од понизок ранг во однос на оперативните приходи, затоа што се последица на случувања кои не се континуирани, односно кои од аспект на претпријатието се неповторливи. Од оваа причина, капиталните добивки се вклучуваат во категоријата останати приходи на претпријатието.

Расходите, како негативна компонента на вкупната успешност на претпријатието, во согласност со МСС се третираат како загуба и трошоци кои произлегуваат од вообичаените активности (оперативни, финансиски расходи). Настанувањето на расходите е поврзано со зголемување на обврските или со намалување на средствата (недвижности, залихи, готовина и сл.), односно

расходите се поврзани со трајните одливи на средства од претпријатието. Покрај оперативните и финансиските расходи, претпријатието остварува и капитални загуби. Капиталните загуби претставуваат ставки кои го задоволуваат дефинирањето на расходите, но произлегуваат од непредвидливи, неочекувани и неповолни случувања (продажба на долгорочни средства по пониска книговодствена вредност и сл.). Во билансот на успех потребно е одвоено да се прикажат расходите и капиталните загуби, бидејќи истите на различен начин доприносуваат за идните проценки на способностите на претпријатието да остварува парични текови. Редовните расходи во проценките и во очекувањата на инвеститорите се третираат како значајни компоненти, за разлика од останатите загуби, кои се директно зависни од менаџерските одлуки (одредено средство да се продаде по пониска продажна цена во однос на неговата книговодствена вредност).

Редовните приходи и расходи се поврзани со вршењето на основната дејности или се јавуваат како последица од вршењето на основната дејност на субјектот. Редовните приходи и расходи се делат на одредени поткатегории, кои ги сочинуваат:

- а) оперативни приходи и расходи;
- б) финансиски приходи и расходи;
- в) приходи врз основа на усогласување на вредноста на средствата и расходи врз основа на исправка на нивната вредност;
- г) останати приходи и расходи.

Оперативните приходи и расходи, кои се најбројни, се карактеризираат со цврста корелативна врска. Имено, оперативните расходи треба да бидат признаени само кога се директна последица на остварените оперативни приходи. Гледано од овој аспект, оперативните приходи и расходи произлегуваат од заедничките оперативни случувања (пример, продажба на готови производи). За разлика од нив, помеѓу останатите приходи и расходи, како и помеѓу финансиските приходи и расходи и приходите/расходите по однос на намалување или зголемување на вредноста на средствата, не постои ваков тип на врска, бидејќи тие се последица на меѓусебно независни

оперативни случувања. Овој вид на приходи и расходи се последица на вршењето на основната дејност, меѓусебно се независни во настанувањето и редовноста на нивната појава, во однос на оперативни приходи и трошоци.

Утврдувањето на остварениот финансиски резултат на претпријатието се смета за еден од основните цели на сметководството. Резултатот се утврдува со спротивставување на остварените приходи и расходи во одреден пресметковен период, на следниот начин:

Резултат = Приходи - Расходи

Добивка, кога Приходите > Расходите

Загуба, кога Расходите > Приходите

Едноставните техники на анализа кои им стојат на располагање на аналитичарите можат да извлечат многу информации од самиот биланс на успех, но овде мора да се нагласи дека треба да се посвети внимание пред се на квалитетот на тие информации, пред нивниот квантитет. Една квалитетна анализа на билансот на успех треба да утврди колку вистинито овој финансиски извештај ги рефлектира приходите, расходите и заработувачката на компанијата, како и да ги има предвид несовршеностите на сметководствениот систем, кои често ја искривуваат економската реалност.⁴

2.3. Извештај за промена на капиталот

Извештајот за промената на капиталот е составен дел од сетот финансиски извештаи кој е наменет за сопствениците на капитал. Овој извештај се составува како посебен и во него се содржани следните позиции:

- нето добивка или загуба во пресметковниот период;
- ставки на приходи и расходи кои не влегуваат во билансот на успех, туку се признаваат во корист или на терет на капиталот;
- вкупниот ефект на промените во сметководствената политика.

⁴ M. Fridson, F. Alvarez, “Financial Statement Analysis”, John Wiley & Sons, 2002, pp.49.

Овој извештај содржи и информации за капиталните трансакции (дополнителни влошувања на сопственикот), салдо на акумулираната добивка или загуба на почетокот на периодот и на денот на билансот на состојба, како и движењето за периодот и промените на состојбата на секоја класа на акционерскиот капитал, емисионите премии и резервите на почетокот и на крајот на периодот.

Податоците за промените на сопствениот капитал на претпријатието и на крајот на пресметковниот период треба да покажат дали има зголемување или намалување на нето сопственоста за време на периодот во кој што е следена состојбата, што е една од важните информации за сопственикот на капиталот. Вкупната промена во нето сопственоста е диктирана од вкупните добивки и загуби настанати преку активностите на претпријатието во текот на периодот.

2.4. Извештај за парични текови

Извештајот за готовински текови, претставува финансиски извештај кој ги сумира паричните приливи и одливи од оперативните, инвестициските и финансиските активности на деловниот субјект. Тој е изведен финансиски извештај бидејќи настанува со реангажирање на позициите од Билансот на состојба и Билансот на успех.

Извештајот за готовински текови добива на значење во втората половина од 20тиот век, со оглед на тоа што Билансот на состојба и Билансот на успех не можат да ја заменат анализата на паричните текови, во која што се наоѓаат многу важни информации за оцена, предвидување и контрола, не само за ликвидноста туку и за солвентноста и рентабилноста на деловниот субјект. Билансот на состојба и успех се базирани на сметководствените начела за настанување на деловните активности, врз основа на кои приходите и расходите се признаваат во време на продажбата дури и ако не дошло до размена на готовината, Извештајот за паричните текови ги признава само трансакциите во кои се разменува готовината. На пример, ако стоката се продаде денес со рок на отплата од 30 дена, во Билансот на успех ќе стои дека приходот е остварен за време на продажбата, а во Билансот на состојба ќе се

зголеми износот на побарувања од купувачите. Од друга страна оваа трансакција нема да го наруши Извештајот за готовински текови се додека стоката не се наплати, т.е се додека деловниот субјект не добие готовина.

Извештајот за готовински текови првенствено ја прикажува ликвидноста на претпријатието, која претставува способност да се подмират краткорочните обврски. Двете основни прашања на кои Извештајот за готовински текови дава одговор се: кои се изворите на парични средства на компанијата и за какви цели се користи таа готовина. Паричните текови се сметаат за крвоток на еден деловен субјект, во прашање е финансиската категорија која го следи паричниот тек кој влегува во работењето на претпријатието врз основа на наплатата на побарувањата од продажбата на стоки, производи и услуги и парични средства кои произлегуваат од работењето на претпријатието врз основа на готовинските плаќања за обезбедување на неопходните фактори на производство и продажба на готови производи, стоки и услуги.

3. Потреба од стандардизација и хармонизација на финансиското известување

Дваесет и првиот век претставува вовед во ерата на невидена глобална конвергенција. Напредокот во транспортот и комуникациските технологии, интернетот, спроведувањето на масовното описменување и едукација на јавноста, и речиси универзалното усвојување на американскиот стил на капиталистички економски систем, имаат свој придонес во градење на светот, кој станува глобален. Глобалната конвергенција се манифестира на многу нивоа: сметководствено, економско, политичко, еколошко и социолошко. Како резултат на оваа конвергенција, законите, економските политики, политичките одлуки и социјалните движења, се формулираат на меѓународно ниво⁵.

Сметководството и финансиското известување се една од најзначајните области во процесот на глобалната конвергенција. Дивергенцијата во сметководствените практики станува неодржлива во современи услови на работење. Глобализацијата на економијата, појавата на глобалните пазари на капитал, приватизацијата на сопственоста и растот на мултинационалните

⁵ International Refereed Research Journal, Vol.– I, Issue –1, October 2010

компаниите, придонесоа за потребата од создавање на единствен сет на меѓународни стандарди за финансиско известување, со цел зајакнување на транспарентноста за инвеститорите, како и намалување на цената на капиталот.

Повеќе од 100 земји во светот се во процес на донесување и одобрување на користењето на, или извршуваат формална политика на конвергенција, со сетот на меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ).

Несомнено дека, сметководствениот систем има витална улога во целокупниот информативен процес во општеството и затоа се нарекува “заеднички јазик на бизнисот”. Еден од главните меѓународни процеси кои се случуваат како резултат на глобализацијата, меѓу останатото е и хармонизацијата на националните сметководствени практики. Процесот на хармонизација на сметководствениот систем е под влијание на различни фактори: економски, културни, политички, социолошки и сл. Посебен придонес во овој процес има улогата на една од најзначајните сметководствени организации : IASB – International Accounting Standard Board, чиешто напори се насочени кон остварување на еден широк процес на конвергенција на сметководствените практики и во исто време, понуда на финансискиот свет на единствен, унифициран сметководствен модел.

Како што глобализацијата на светските текови станува се поизразена, во континуитет се наметнуваат нови професионални и лични предизвици кон сметководителите, креирајќи можности за усовршување на нивната кариера. Анализата на процесот на хармонизација на сметководствената практика треба да даде одговор на неколку прашања: зошто националните сметководствени стандарди стануваат се поблиски до меѓународните стандарди за финансиско известување; зошто компаниите на процесот на усогласеност со МСФИ гледаат како на нов начин на зајакнување на нивните финансиски перформанси во глобалната економија и што треба да прават сметководителите за да успеат во професијата, која станува се поглобализирана.

Се поставува прашањето – дали потребата од единствен, унифициран сметководствен јазик е последица или предуслов на процесот на

глобализација? Од една страна, вистина е дека глобализацијата на пазарот на капитал ќе ги приближи меѓународните сметководствени практики-ќе ги направи многу слични, но вистина е и тоа дека стандардниот сметководствен јазик го потпомага процесот на глобализација. Двете тврдења се точни-не постои сомневање дека глобализацијата ќе произведе компатибилна сметководствена рамка, но исто така постоењето на хармонизиран сметководствен систем ја прави таа глобализација полесна и побрза⁶.

Најзначајните предности на сметководствената хармонизација, која се наметнува како неопходност во ширењето на процесот на светската глобализација, се следните:

- Хармонизацијата обезбедува многу поефикасно искористување на глобалните ресурси, т.е ја олеснува глобалната дистрибуција на средствата на приватниот сектор. Споредливоста на информациите е круцијална за инвеститорите од целиот свет. Потребата од презентирање на финансиските извештаи на начин разбирлив и прифатлив за потенцијалните инвеститори, врши постојан притисок врз нашата, како и останатите економии во развој, да станат дел од овој процес на глобална сметководствена хармонизација;
 - Мултинационалните компании имаат корист од процесот на хармонизација на сметководството, од следните причини: полесна консолидација на странските подружници; полесен и побрз развој на сметководствените системи кои ќе одговорат на барањата на светските берзи; конзистентноста на интерното сметководство на менаџментот; полесна комуникација внатре во групата; мобилност на сметководствените кадри и намалување на трошоците за ревизија;
 - Постигнување на многу поефикасна финансиска контрола над МНК од страна на владите на земјите во развој, поради минимизирање на разликите помеѓу домашната и странската сметководствена практика.
 - Хармонизацијата им помага на националните даночни власти во полесно утврдување на вкупниот приход на деловните ентитети;
 - Поедноставување на работата и намалување на трошоците на меѓународните сметководствени фирми, посебно трошоците за селење на кадрите и нивна обука;
 - Зголемена разбирливост и корисност на информациите од страна на

⁶ *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 12(1), 2010*

трговските асоцијации, меѓународните кредитни агенции, регионалните сметководствени групации и сл.

Како и кај сите процеси и појави, покрај предностите, постојат и одредени фактори кои влијаат против развојот на процесот на сметководствена хармонизација, како⁷:

- Одбивање на прифаќањето на сметководствени принципи од другите земји;
- Различните барања за информации од страна на различните групи на корисници, кои имаат различни влијанија во различни земји (инвеститори, даночни власти, влада, вработени);
- Разликите помеѓу законските барања во земјите и меѓународните стандарди и барања;
- Различната историја во развојот на сметководството, која резултира во различна стартна позиција на земјата;
- Различните идеи за процесот на сметководствена хармонизација од страна на јавните и приватни сметководствени организации.

И покрај овие пречки, неминовно е тврдењето дека во економската сфера, на глобално ниво, постои итна потреба од креирање на споредливи информации. Ова значи дека финансиско-сметководствените информации треба да задоволат еден квалитет повеќе (освен релевантноста, веродостојноста, споредливоста) а тоа е *глобалноста*, која може да се дефинира како “референтна рамка на различните сметководствени приоди”. Постојано се нагласува и докажува во практиката, важноста на процесот на сметководствена хармонизација, во комплексниот механизам на промени и движења, кои ги носи современата глобализација. Затоа што, креирањето на глобален свет, со хармонизирани информативни системи, не бара само минорни промени во веќе етаблираните системи на земјите, туку неопходен процес на комплетно реструктуирање и транзиција.

Донесувањето на единствен, глобален сметководствен јазик ќе ја осигура релевантноста, комплетноста, разбирливоста, веродостојноста, навременоста, неутралноста, проверливоста, конзистентноста, споредливоста

⁷ Berman Karen, Knight Joe, Case John, “Financial Intelligence: A Manager’s Guide to Knowing what the Numbers Really Mean”, Harvard Business Press, 2006.

и транспарентноста на финансиските извештаи, што ќе предизвика квалитативна промена во сметководствените финансиски извештаи, кои ќе ја зајакнат довербата на инвеститорите и другите корисници на сметководствените информации од целиот свет. Ова, исто така ќе им помогне на аквизиторите да ја проценат вистинската вредност на целните компании во нивните прекугранични бизниси, со што ќе допринесат за економскиот развој и глобалната бизнис експанзија⁸.

Усвојувањето на МСФИ во целост, од страна на одделните земји, ќе ја подобри споредливоста на финансиските информации и финансиските перформанси со останатите земји и индустриски стандарди. Ова ќе резултира во потранспарентно финансиско известување за активностите на компанијата, од што корист ќе имаат сите инвеститори, клиенти и други клучни чинители во земјата и во странство. Примената на МСФИ се очекува да резултира со подобар квалитет на финансиското известување, поради доследна примена на сметководствените принципи и подобрување на сигурноста на финансиските извештаи. Ова, за возврат ќе доведе до зголемена доверба и сигурност од страна на инвеститорите, аналитичарите и останатите корисници на финансиските извештаи на компанијата. Со примената на МСФИ се очекува да се намали цената на капиталот, преку полесен пристап до глобалните пазари на капитал.

Понатаму, конзистентното, фер финансиско известување ќе има поволен ефект, на долг рок, врз цената на капиталот на компанијата, затоа што квалитетното известување води кон информирани инвеститори, кои ќе бидат подготвени да платат фер цена за хартиите од вредност на компанијата. Минималното или неконзистентно финансиско известување, често води до загуба на довербата на инвеститорите во квалитетот на информациите кои ги презентира компанијата и на крајот, до намалување на цената, која тие се подготвени да ја платат на пазарот. Кредибилитетот е суптилен фактор од големо значење за корпоративното известување на секоја компанија и ја покажува очигледната врска помеѓу финансиското известување и трошоците на капиталот.

⁸ Mustata, Razvan V., Matis, Dumitru and Bodea, Gabriela “The impact of globalization on regulations and accounting systems”, 2007

ГЛАВА 2

ИЗВЕШТАЈ ЗА ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ

1. Поим и структура на Извештајот за готовински текови

Извештајот за готовински (парични) текови, како еден од позначајните финансиски извештаи од понова природа, претставува преглед на сите парични приливи и одливи на компанијата за одреден временски период, кои произлегуваат од извршување на нејзините оперативни, финансиски и инвестициски активности. Со овој извештај всушност се дообјаснуваат настанатите промени во средствата и изворите на средствата на компанијата, презентирани во нејзиниот биланс на состојба, а истовремено се дополнуваат податоците и информациите од билансот на успех.

За разлика од билансот на успех, кој дава детален опис затоа на кој начин оперативните активности на компанијата предизвикуваат промени во остварената добивка, извештајот за паричните текови дава детален преглед на промените во една од ставките од билансот на состојба – сметката на која се евидентираат паричните средства.

Информациите од извештајот за парични текови треба да им помогнат на инвеститорите и доверителите во проценка на способноста на компанијата да генерира идни позитивни парични текови, да им обезбеди информации за способноста на компанијата за плаќање на обврските и дивидендите, како и да им помогне да ги разберат причините зошто искажаната нето добивка во билансот на успех се разликува од нето промената на паричните средства⁹.

Извештајот за парични текови ги презентира посебно паричните текови од оперативните активности и посебно паричните текови од финансиските и инвестициските активности. Со анализата на овие различни парични текови, тековните и потенцијални сопственици и кредитори имаат можност да добијат сознанија за следните прашања во врска со работењето на компанијата:¹⁰

- Изворите на финансирање на работењето, било преку интерно

⁹ Bernstein A. Leopold, Wild J. John, “Analysis of Financial Statements”, McGraw-Hill Professional, 1999.

¹⁰ Frank J. Fabozzi, Pamela P. Peterson, “Financial management & Analysis”, John Wiley and Sons, 2003, pp.138.

- генерирани фондови или екстерни извори на средства;
- Способноста на компанијата да ги извршува должничките обврски (плаќање на камати и основни долгови);
 - Способноста на компанијата да го финансира сопствениот раст и развој преку оперативниот паричен тек, од кој се генерираат најголем дел од паричните приливи;
 - Способноста на компанијата да врши редовна исплата на дивидендите на акционерите;
 - Флексибилноста на компанијата во финансирање на активностите преку задолжување.

Компанија која генерира парични текови единствено преку продажба на своите средства (инвестициски активности) или преку издавање на акции (финансиски активности), не може да опстои долг временски период.

Значењето на извештајот за готовински текови се гледа во корисните информации до кои може да се дојде со неговата анализа. Со споредба на информациите од овој извештај со информациите од билансот на успех на една компанија може да се види колку од приходите се реално наплатени, колку трошоци се платени, структурата на готовинските текови во однос на квалитетот на приливите и целите за кои се направени одливите и слично. За нормално работење и развој на компанијата е неопходно оперативните приливи да бидат доволни за да можат да ги покријат негативните инвестициски и финансиски текови-одливи.

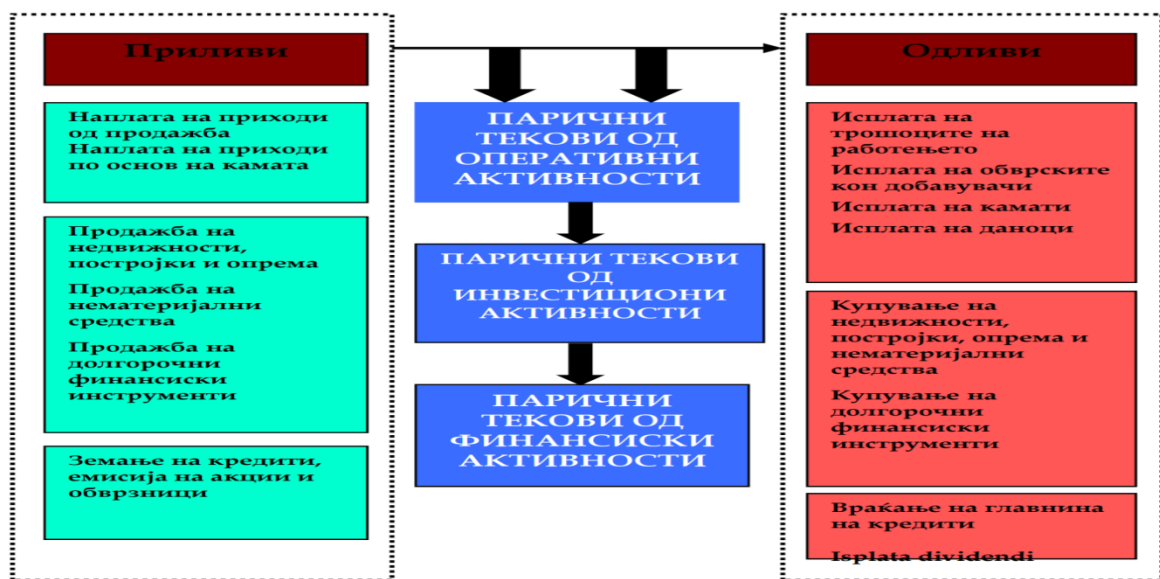
Анализата на извештајот за готовински текови може да се насочи и кон утврдување на тоа како се финансира порастот на одделните сметки. Доколку постои, на пример, значителен пораст на залихите или побарувањата од купувачите, треба да се испита дали постои и соодветен пораст на обврските или краткорочните банкарски кредити. Доколку не постои, сепоставува прашањето за соодветноста на користење на изворите, поточно користење на долгорочни извори за задоволување на краткорочни потреби од финансиски средства. Или, друго значајно прашање кое се однесува на начинот на финансирање на стекнувањето и набавката на нови постојани средства.¹¹ Овде е важно да се оцени дали овие средства се финансираат од долгорочни извори

¹¹Stanley b.Block,GeoffreyA.Hirt, “Foundation of Financial Management”, McGraw-Hill, 2008, pp.238

или остварената добивка, бидејќи доколку се врши нивно финансирање од краткорочни извори на средства, компанијата би се соочила со значителен ризик и финансиски потешкотии во своето идно работење.

Извештајот за готовински текови претставува основа и за многу други анализи, со кои преку вклучување или исклучување на различни елементи, се овозможува диференциран поглед врз ефикасноста на работењето на компанијата. Со тоа им се даваат на менаџерите, на сопствениците, аналитичарите и на сите потенцијални инвеститори дополнителни информации, кои тие ќе ги искористат во донесување на деловните одлуки. Подетално за анализата на извештајот за готовински текови се осврнуваме во наредната глава од трудот.

Слика 1 – Структура на Извештајот за готовински текови

1.1. Парични текови од оперативни активности

Вредноста на готовинскиот тек кој произлегува од оперативните активности претставува клучен показател на степенот до кој деловниот субјект остварил готовина од извршување на основната дејност, која би требало да

биде доволна за отплата на заемите (долговите), зачувување на деловната способност на субјектот, исплата на дивиденди и нови инвестирања, без помош од надворешни финансиски извори.

Готовинскиот тек од оперативни активности произлегува од главните деловни активности на економскиот ентитет преку кои се остваруваат приходи. Овие готовински текови најчесто се резултат на деловните промени кои се земаат во предвид при утврдување на нето-добивката /загубата од вкупното работење.

Вообичаени (најчести) приливи на парични средства од оперативни активности се следните¹²:

- Парични приливи од продажба на производи и давање на услуги;
- Парични приливи од тантиеми, надоместоци, провизии и други приходи;
- Парични приливи од осигурителот за наплатени штети и други користи кои произлегуваат од полисите за осигурување;
- Парични приливи врз основа на рефундирање на данок на добивка, доколку тие не можат посебно да бидат идентификувани како финансиски или вложувачки активности;
- Парични приливи врз основа на договори кои се чуваат за целите на склучување на зделка или за тргување.

Вообичаени одливи на парични средства од оперативни активности се:

- Парични исплати на добавувачите на стоки и услуги;
- Парични исплати на и во име на вработените;
- Парични исплати од осигурителот за премии, ануитети и други плаќања кои произлегуваат од полисите за осигурување;
- Парични исплати за данок на добивка, доколку тие не можат посебно да бидат идентификувани како финансиски или вложувачки активности.
- Парични исплати врз основа на договори кои се чуваат за целите на склучување на зделка или за тргување.

Некои деловни промени, како на пример, продажба на постројки и опрема, може да донесат добивка или загуба кои се вклучуваат во утврдувањето на нето-добивката / загубата. Деловниот субјект може да држи хартии од вредност или заеми со цел нивна претпродажба или со цел да тргува

¹²Костадиновски, А., Ѓоргиева-Трајковска О., Осврт кон Меѓународните стандарди за финансиско известување, УГД, Штип, 2013

со нив, и во тој случај, тие се слични со залихите кои што се набавени за одредени потреби и нивна продажба. Готовинските текови кои произлегуваат од ваков вид трансакции се дел од оперативните активности. Важно е да се истакне дека трансакцијата на плаќање или наплата при набавката или продажба на одредени видови на хартии од вредност ја определуваат класификацијата на тие трансакции во одреден вид на готовински тек. Слично на ова, готовинските аванси или заеми дадени од страна на финансиските институции обично се дел од оперативните активности, бидејќи се однесуваат на главната работна дејност на деловниот субјект, од која истиот остварува профит.

Деловниот субјект го изготвува Извештајот за готовински текови од оперативни активности со примена на еден од двата методи:

- директен метод – со помош на кој се искажуваат бруто готовинските приливи и одливи, освен ониеготовински текови кои се изготвуваат на нето основа;
- индиректен метод – со чија примена нето добивката или загубата искажана во билансот на успех на деловниот ентитет се корегира со ефектите на нето готовинските трансакции, одложените или разграничени минати или идни готовински примања или издавања врз основа на деловните активности кои резултираат со приходи/ расходи, поврзани со инвестицискиот или финансискиот готовински тек.

Во продолжение, по разработка на активностите од извештајот за готовински текови, следи детална разработка на овие два методи за негово составување и презентирање, кои се применуваат алтернативно во практиката и кои водат до еднаков краен резултат.

1.2. Парични текови од инвестициски (вложувачки) активности

На готовинските текови од инвестициски активности треба да им се даде посебен акцент, бидејќи тие ја претставуваат висината на направените

трошоци за ресурси кои се наменети за создавање на идни приходи и готовински текови во компанијата. Инвестициските активности се поврзани со стекнување и оттуѓување на долгорочни средства и други вложувања кои не се вклучени во паричните еквиваленти.

Примери за готовински приливи кои произлегуваат од инвестициски активности се¹³:

- Парични приливи од продажба на недвижности, постројки и опрема, нематеријални средства и други долгорочни средства. Капиталната добивка, односно загуба создадена од продажбата, се вклучува во нето добивката или загубата од оперативните активности;
- Парични приливи од продажби на сопственички или должнички инструменти на други ентитети и учество во заеднички вложувања (освен примањата за оние инструменти кои се сметаат за парични еквиваленти и оние кои се чуваат за целите на склучување на сделка или за тргување);
- Парични приливи по основ на аванси и заеми дадени на други странки (освен авансите и заемите на финансиски институции);
- Парични приливи од фјучерс договори, термински договори, договори за опции и своп договори, освен за оние договори кои се чуваат за целите на склучување на сделка или за тргување, или кога примените наплати се класифицирани како финансиски активности.

Примери за готовински одливи кои произлегуваат од инвестициските активности се:

- Парични исплати за стекнување на недвижности, постројки и опрема, нематеријални средства и други долгорочни средства, кои се користат за извршувањето на редовната дејност на ентитетот. Овие плаќања ги вклучуваат и плаќањата кои се однесуваат на трошоците за развој кои се капитализираат и изградбата на недвижности, постројки и опрема во сопствена режија.
- Парични исплати за стекнување на сопственички или должнички хартии од вредност на други ентитети и учество во заеднички вложувања (освен примањата за оние инструменти кои се сметаат за парични еквиваленти

¹³ Bodie Zvi, Kane Alex, Alan J. Marcus J. Alan, “Investments”, McGraw-Hill Irwin, 2005.

- и оние кои се чуваат за целите на склучување на зделка или за тргување);
- Парични аванси и заеми дадени на други деловни ентитети (освен авансите и заемите кои ги даваат финансиските институции);
 - Парични исплати за фјучерс договори, термински договори, договори за опции и своп договори, освен за оние договори кои се чуваат за целите на склучување на зделка или за тргување, или кога плаќањата се класифицирани како финансиски активности.

1.3. Готовински текови од финансиски активности

Финансиски активности се активностите кои резултираат во промена на големината и содржината на сопствениот капитал и позајмувањата на ентитетот. Посебното обелоденување за паричните текови кои произлегуваат од финансиски активности е значајно, поради тоа што е корисно во предвидување на потребите на компанијата за идни парични текови, од страна на оние кои обезбедуваат капитал на ентитетот. Овие активности имаат ефект на менување на големинаа и структурата на изворите на финансирање на компаниите, како и на односот помеѓу сопствениот и позајмениот капитал.

Разликата меѓу примањата и плаќањата кои произлегуваат врз основа на овие активности се нарекува нето паричен тек од финансиски активности.

Најважните парични приливи од финансиски активности се¹⁴:

- парични приливи од издавање на акции или други сопственички хартии од вредност;
- Парични приливи од издавање на обврзници, заеми, хипотеки и други краткорочни или долгорочни позајмувања;

Паричните одливи кои настануваат врз основа на финансиските активности на компанијата најчесто опфаќаат:

¹⁴ Brealey A. Richard, Myers C. Stewart, “Principles of Corporate Finance”, McGraw-Hill, 1988.

- Парични исплати на сопствениците за стекнување или за откупување на акциите на ентитетот;
- Паричниотплати на позајмениизноси;
- Парични исплати од страна на наемателот за намалување на неподмирните обврски кои се однесуваат на финансиски наем.

2. Методи за подготовка на Извештајот за готовински текови

Според МСС 7 (став18) Извештајот за готовински текови може да биде составен и презентираан користејќи еден од двата методи:

1. директен метод
2. индиректен метод.

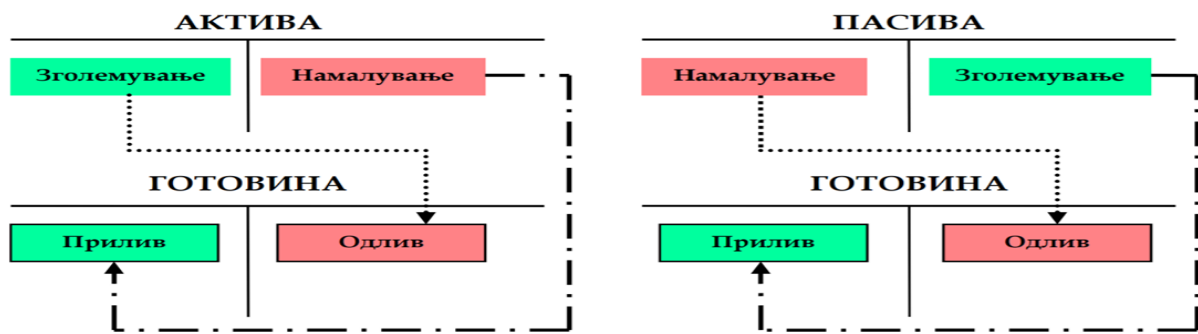
Разликата помеѓу овие два методи е начинот на презентација на паричните текови од оперативни активности, додека паричните текови од инвестициски и финансиски активности се претставуваат на ист начин, без разлика на избраниот метод.

2.1. Директен метод за составување на Извештајот за готовински текови

Составувањето на извештајот за парични текови со примена на директниот метод поаѓа од утврдувањето на разликите во позициите на билансот на состојба. Разликите во позициите на билансот на состојба произлегуваат од промените на позициите на активата и пасивата во текот на пресметовниот период. На овој начин се согледува нивното влијание врз паричните текови на деловниот субјект¹⁵ (прикажано на следната слика):

Слика 2: Влијание на промените во позициите од билансот на состојба врз текот на готовината

¹⁵Горгиева-Трајковска, Оливера и Колева, Благоица, “Анализа на финансиски извештаи”, УГД, Штип 2014

За да се состави извештајот за парични текови со користење на директниот метод, потребно е да се располага со следните податоци (извори на информации):

- два последователни биланси на состојба (на почетокот и на крајот од соодветниот пресметковен период);
- билансот на успех за пресметковниот период;
- други податоци кои можат да се добијат од главната книга на компанијата.

Со примената на овој метод, компанијата ги претставува бруто износите на главните компоненти на паричните приливи и одливи, како што се добиената готовина и испатените парични средства кон добавувачите и вработените. Се претпоставува дека бруто износите на паричните приливи и одливи се порелевантни од нето износите, од што произлегува причината да ова се наметне како општо правило. Кога се користи овој метод, се бара, на пример, паричните одливи заради набавката на опрема да бидат внесени во извештајот за готовински тек одвоено од приливите остварени од продажбата на овие средства. Со примена на директниот метод се опфаќаат најмалку следните групи на бруто парични приливи и одливи:

- парични средства добиени од клиенти, вклучувајќи и аванси, грантовиитн;
- приходи од камати и дивиденди;
- други парични текови од оперативни активности;
- одливи на парични средства за плати на вработените, добавувачите на

- залихи, осигурителни услуги и реклами;
- одливи на парини средства за камати;
- одливи на парични средства за даноци.

Со примената на директниот метод всушност се врши корегирање на билансот на успех, со промените кои настануваат кај одделните ставки од билансот на состојба во два последователни пресметковни периоди, со цел да се оцени нивното влијание врз готовинските текови и да се пресмета расположивото салдо на готовина во компанијата на крајот од пресметковниот период. При тоа, неопходно е да се почитува следниот принцип¹⁶:

Приходи / расходи од Билансот на успех +/- корекција за промената на соодветенес-ки од Билансот на состојба = Паричен прилив / одлив во Извештајот за готовински текови

На овој начин може да се утврди влијанието на различните деловни трансакции врз готовинските текови на компанијата. Примената на овој основен пристап може да се прикаже со неколку примери за конвертирање на остварените приходи во парични приливи:

Приходи од продажба на готови производи + Намалување на сметката Побарување од купувачите – Зголемување на сметката Побарување од купувачите = Приливи од продажба
--

Приходи од камата + Намалување на побарувањата за камати – Зголемување на побарувања за камати = Приливи од камати
--

Приходи од дивиденди + Намалување на побарувања за дивиденди – Зголемување на побарувања за дивиденди = Приливи од дивиденди
--

За да се состави Извештај за паричните текови на овој начин, потребно е прво да се утврди разликата помеѓу позициите на двата последователни биланси на состојба, односно од износот на соодветната билансна позиција на

¹⁶ Vuksa S., Finansijsko racunovodstvo, Banja Luka, 2006

крајот од периодот да се одземе износот на истата на почетокот од периодот. Ако не се утврди разликата помеѓу почетната и крајната состојба на позициите од билансот на состојба, претходно прикажаната формула би изгледала вака:

БИЛАНС НА УСПЕХ		АКТИВА		ПАСИВА
Приходи од продажба на готови производи		Купувачи	ПВР – однапред платени приходи	
Финансиски приходи (камати)	Побарувања по основ на камата	-		
Трошоци на продадени готови производи (Цена на чинење на продадени готови производи)	Готови производи	Добавувачи		
Набавна вредност на продадена стока	Стоки на залиха	Добавувачи од набавка на стоки		
Трошоци на продажба	АВР – однапред платени трошоци на продажба	Обврски кон добавувачи ПВР – пресметани трошоци		
Трошоци на општа управа и администрација	-	Обврски за трошоци на продажба и управа		
Трошоци за амортизација	Исправка на вредноста на постојани средства	-		
Финансиски расходи по основ на камата	-	Обврски по основ камата		
Трошоци за данок на добивка	-	Обврски за данок на добивка		

Во продолжение следи илустрација за Извештај за готовински текови подготвен со примена на директниот метод:

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПАРИЧНИ ТЕКОВИ – ДИРЕКТЕН МЕТОД

ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ОПЕРАТИВНИ АКТИВНОСТИ

- 1. Наплата на побарувања од купувачи**
- 2. Наплатени останати приходи**
- 3. Исплати по основ цената на чинење на продадени готови производи**
- 4. Исплати по основ на останати трошоци на периодот**
- 5. Исплати по основ на камата**
- 6. Исплати по основ данок на добивка**

Нето паричен тек од оперативни активности (1+2-3-4-5)

ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ИНВЕСТИЦИОНИ АКТИВНОСТИ

- 1. Приливи на готовина по основа на продажба на недвижности, постројки и опрема**
- 2. Приливи по основ на продажба на нематеријални средства**
- 3. Приливи по основ на продажба на долгорочни финансиски инструменти**
- 4. Одливи по основ на набавка на недвижности постројки и опрема**
- 5. Одливи по основ на набавка на долгорочни финансиски инструменти**

Нето паричен тек од инвестициони активности (1+2+3-4-5)

ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ФИНАНСИСКИ АКТИВНОСТИ

- 1. Приливи од кредити**
- 2. приливи од емисија и продажба на акции**
- 3. Приливи од емисија и продажба на обврзници**
- 4. Исплата на дивиденди**
- 5. Исплати на главнините на долгорочни и краткорочни кредити**

Нето паричен тек од финансиски активности (1+2+3-4-5)

Нето зголемување (намалување) на готовината во пресметковниот период

Пари и парични еквиваленти на почеток на периодот

Пари и парични еквиваленти на крајот на периодот

Извештајот за паричните текови изготвен според директниот метод им дава информации на корисниците за изворите на средствата и начинот на нивно трошење. Значајна предност на директното утврдување на паричните текови од оперативни активности е тоа што им овозможува на корисниците подобро да го разберат односот помеѓу работата на претпријатието (остварената добивка или загуба) и неговите парични текови.

2.2. Индиректен метод за составување на извештајот за готовински текови

Со користење на индиректниот метод за подготовка на извештајот за парични текови, се тргнува од нето оперативниот резултат (добивка или загуба), кој се корегира за ефектите на безготовинските трансакции, односно, приходите и трошоците кои не доведуваат до приливи и одливи на готовина во пресметковниот период.

Кај примената на индиректниот метод за оставување на извештајот за готовински текови разликата во однос на директниот метод се однесува само на утврдување на паричниот тек од оперативните активности. Со користење на двете методи се доаѓа до ист износ на парични средства обезбедени или употребени за оперативни активности. Единствената разлика помеѓу двата метода е формата на извештајот.

При утврдување на готовинските текови од оперативните активности со користење на индиректната метода се тргнува од остварената нето добивка, искажана во билансот на успех и се продолжува со нејзини корекции.

Како готовински приливи од оперативните активности, со користење на индиректната метода, се јавуваат следните ставки¹⁷:

- Амортизацијата. Оваа ставка при утврдувањето на нето добивката во билансот на успех претставува трошок и има третман на минусна ставка. При составувањето на извештајот за готовински текови од оперативни активности амортизацијата се евидентира како прилив и се додава, од причина што истата претставува само пресметковна категорија која го покажува вредносното трошење на постојаните средства, а не вистински настанат трошок. Евидентирањето на амортизацијата како трошок и нејзиното влијание врз намалувањето на нето-добивката, без да се јави вистински одлив на пари, ја наметнува потребата од зголемување на нето добивката за износот на амортизација во Извештајот за парични текови.

¹⁷ Checkley Keith, “Strategic Cash Flow Management”, John Wiley and Sons, 2002.

Трошоците (расходите) кои не предизвикуваат паричен одлив се додаваат на нето добивката, а приходите кои не предизвикуваат паричен прилив се одземаат од нето-добивката.

- Намалувања на обртните средства кои се презентирани во билансот на состојба. Тоа значи дека за дел од обртните средства се извршени одредени трансакции од кои се остварени приливи и се настанати промени во билансот на состојба во делот каде се евидентираат средствата.
- Зголемувањата на краткорочните обврски по било кој основ претставуваат готовински приливи, од кои настануваат промени во пасивата на билансот на состојба.

Ова се основните трансакции кои предизвикуваат приливи на готовински текови, што не значи дека во практиката не постојат и други оперативни трансакции кои се користат при изготвување на извештајот за парични текови.

Како готовински одливи, при составувањето на извештајот за готовински текови по пат на индиректната метода, најчесто се јавуваат следните ставки:

- Потрошени финансиски средства за набавка на обртни средства;
- Зголемување на побарувањата од купувачите за продадени производи и услуги;
- Намалување на краткорочните обврски кон добавувачите, евидентирани во билансот на состојба.

Имајќи ги предвид сите горенаведени трансакции, со примената на индиректниот метод извештајот за готовински текови од оперативните активности се добива кога на остварената добивка во односниот пресметковен период се додаваат готовинските приливи, а од овој збир се одземаат готовинските одливи.

Шема за составување на извештај за парични текови од оперативни активности (индиректна метода)

I Нето добивка**II Амортизација****III Останати приливи**

1. Намалување на побарувања од купувачи
2. Намалување на залихи на готови производи, материјали и стоки
3. Зголемување на обврски кон добавувачи
4. Зголемување на обврски за камати
5. Зголемување на обврски за даноци

IV Останати одливи

1. Зголемување на побарувања од купувачи
2. Зголемување на залиха на стоки, материјали и готови производи
3. Намалување на обврски кон добавувачи
4. Намалување на обврски за камати

V Нето паричен тек од оперативни активности (I+II+III-IV)

Во практиката вообичаено се користи индиректната метода, бидејќи е побрза и полесна.

Кога деловниот субјект го применува директниот метод за утврдување на паричните текови од оперативните активности, корисниците на финансиските извештаи можат да ги испуштат информациите кои нето-добивката ја поврзуваат со паричните текови од оперативно работење. Затоа, Одборот за финансиско-сметководствени стандарди (Financial Accounting Standards Board-ФАСБ) бара извештаите составени со приемена на директниот метод да вклучат и дополнителен преглед за усогласување на нето-добивката со нето-паричните средства обезбедени преку оперативно работење. Таквиот

дополнителен извештај во основа е извештај за парични текови составен според индиректниот метод¹⁸.

Во продолжение следи илустрација на Извештај за готовински текови изработен според индиректниот метод:

¹⁸ Coyle Brian, Graham Alastair, “Cash Flow Control”, Lessons Professional Publishing, 2000.

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПАРИЧНИ ТЕКОВИ – ИНДИРЕКТЕН МЕТОД	ИЗНОСИ
ПАРИЧНИТЕКОВИ ОД ОПЕРАТИВНИ АКТИВНОСТИ	
<i>I Нето добивка</i>	1.139,50
<i>II Амортизација</i>	175,00
<i>III Останати приливи</i>	110,00
<i>1. Намалување на побарувања од купувачи</i>	0,00
<i>2. Намалување на залихи на готови производи, материјали и стоки</i>	0,00
<i>3. Зголемување на обврски кон добавувачи</i>	75,00
<i>4. Зголемување на обврски за камати</i>	25,00
<i>5. Зголемување на обврски за даноци</i>	10,00
<i>IV Останати одливи</i>	335,00
<i>1. Зголемување на побарувања од купувачи</i>	175,00
<i>2. Зголемување на залихи на стоки, материјали и готови производи</i>	150,00
<i>3. Намалување на обврски кон добавувачите</i>	0,00
<i>4. Намалување на обврски за камати</i>	10,00
<i>V Нето парични текови од оперативни активности (I+II+III-IV)</i>	1.089,50
ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ИНВЕСТИЦИОНИ АКТИВНОСТИ	
<i>1. Приливи на готовина по основ на продажба на недвижности, постројки и опрема</i>	0,00
<i>2. Приливи по основ на продажба на долгорочни финансиски пласмани</i>	0,00
<i>3. Одливи по основ на набавка на недвижности, постројки и опрема</i>	750,00
<i>4. Одлив по основ на набавка на долгорочни финансиски инструменти</i>	0,00
<i>Нето паричен тек од инвестициони активности</i>	750,00
ПАРИЧНИ ТЕКОВИ ОД ФИНАНСИСКИ АКТИВНОСТИ	
<i>1. приливи од кредити</i>	50,00
<i>2. Приливи од емисија на акции</i>	0,00
<i>3. Приливи од емисија на обврзници</i>	300,00
<i>4. Исплата на дивиденди</i>	514,50
<i>5. Исплата на главнина на долгорочни и краткорочни кредити</i>	0,00
<i>Нето паричен тек од финансиски активности</i>	164,50
<i>Нето зголемување (намалување) на парични средства во текот на периодот</i>	175,00
<i>Пари и парични еквиваленти на почетокот на периодот</i>	1.100,00
<i>Пари и парични еквиваленти на крајот на периодот</i>	1.275,00

3. Основни концепти на МСС 7 – Извештај за готовински текови

Согласно со МСС 7 - Извештај за готовински (парични) текови, информациите за паричните текови на ентитетот им користат на корисниците на финансиските извештаи за обезбедување на основа за проценка на можностите на ентитетот да генерира пари и парични еквиваленти, како и потребите на ентитетот да ги користи тие парични текови¹⁹.

Целта на овој Стандард е да се добијат информации за промените кои настанале во минатото во врска со парите и паричните еквиваленти на ентитетот со помош на извештајот за парични текови во кој се класифицираат паричните текови во текот на периодот на оперативни, вложувачки и финансиски активности.

Пари опфаќаат пари во каса и депозити по видување.

Паричните еквиваленти се краткорочни, високо ликвидни вложувања кои брзо може да се еконвертираат во готовина или парични средства и поради таа причина, се ослободени од влијанието на ризикот при промена на вредностите. Паричните еквиваленти имаат краток рок на доспевање, најчесто 3 месеци или помалку, а типичен пример за парични еквиваленти се комерцијални или благајнички записи и сл. Многу успешни компании вложуваат големи износи на средства во парични еквиваленти, бидејќи на тој начин успеваат да остварат принос, преку вложување на слободните парични средства во високо ликвидни краткорочни хартии од вредност.

Парични текови се приливи и одливи на пари и парични еквиваленти. Користите од информациите за паричните текови се:

- им овозможуваат на корисниците да ја оценат способноста на ентитетот да влијае врз износите и навременоста на паричните текови, со цел да се адаптира на промените на условите и можностите;
- им овозможува на корисниците да изградуваат модели за проценка и споредба на сегашната вредност на идните парични текови на различни ентитети;
- се олеснува споредливоста во известувањето за оперативното работење

¹⁹Костадиновски А., Ѓоргиева-Трајковска О, Осврт кон МСФИ, УГД Штип, 2013

- на различни ентитети;
- историските информации за паричните текови често се користат како показател за износот, навременоста и извесноста на идните парични текови;
- проверка на точноста на поранешните проценки на идните парични текови;
- испитување на врските помеѓу профитабилноста и нето паричниот тек како и ефектите од промена на цените.

Ентитетот треба да подготвува извештај за парични текови во согласност со барањата во овој Стандард и треба да го презентира како составен дел во своите финансиски извештаи, за секој период за кој се презентираат финансиските извештаи.

Паричните текови на деловниот ентитет кои произлегуваат од трансакции во странска валута треба да бидат евидентирани во известувачката валута на ентитетот (домашната валута), при што на износот во странска валута се применува девизниот курс помеѓу известувачката валута и странската валута на датумот на составување на извештајот.

Паричните текови од странски подружници треба да се конвертираат по девизните курсеви помеѓу известувачката валута и странската валута на датумите на паричните текови.

Нереализираните признаени добивки и признаени загуби кои произлегуваат од промена во девизните курсеви не претставуваат парични текови. Меѓутоа, ефектот од промените во девизниот курс врз парите и паричните еквиваленти кои се чуваат или се должат во странска валута треба да се искажат во извештајот за паричните текови, со цел да се усогласат парите и паричните еквиваленти на почетокот и на крајот од периодот.

Сите парични текови од примени и платени камати и дивиденди треба да бидат посебно обелоденети. Платените камати и примените камати и дивиденди обично се класифицираат како оперативни парични текови кај

финансиските институции.

Меѓутоа, не постои консензус за класификацијата на овие готовински текови за други ентитети (нефинансиски институции). Платените камати и примените камати и дивиденди можат да бидат класифицирани како оперативни парични текови, бидејќи тие влегуваат во пресметката на добивката или загубата. Алтернативно, платените камати и примените камати и дивиденди можат да бидат класифицирани и како финансиски парични текови и вложувачки парични текови, бидејќи тие претставуваат трошоци за стекнување финансиски средства или поврат на вложувањата²⁰.

Платените дивиденди можат да бидат класифицирани како финансиски паричен тек, бидејќи тие се трошок за стекнување на финансиски средства. Алтернативно, платените дивиденди можат да се класифицираат како дел на паричните текови од оперативни активности, со цел да им се помогне на корисниците во утврдувањето на способноста на деловниот субјект да ги плаќа дивидендите од оперативните парични текови.

Збирните парични текови кои произлегуваат од стекнување или губење контрола над подружници и други деловни единици треба да се презентираат посебно и да се класифицираат како вложувачки (инвестициски) активности.

Деловниот субјект треба да го обелоденува, збирно, како во поглед на стекнувањето така и во поглед на губењето контрола на подружниците или другите деловни единици во текот на периодот, следното:

- 1) Вкупниот платен или примен надоместок.
- 2) Делот од надоместокот што се состои од пари и парични еквиваленти.
- 3) Износот на пари и парични еквиваленти во подружниците и другите деловни единици над кои е стекната или изгубена контрола.
- 4) Износот на средствата и обврските, освен парите и паричните еквиваленти во подружниците и другите деловни единици врз кои е стекната или изгубена контрола, во вкупен износ за секоја главна категорија.

²⁰ Gilman Stephen, Analyzing financial statements, read books, 2007

Многу инвестициски и финансиски активности на деловниот субјект немаат директно влијание врз неговите готовински текови, иако истите имаат влијание врз структурата на капиталот и средствата. Исклучувањето на овие непарични трансакции од извештајот за парични текови е конзистентно со целта на овој финансиски извештај, бидејќи овие ставки не вклучуваат парични текови во тековниот период.

Примери на непарични трансакции се:

- 1) Стекнувањето на средства, било со прифаќање на директно поврзаните обврски или со финансиски наем;
- 2) Стекнувањето на деловниот субјект со емисија на удели од главнината;
- 3) Конверзијата на долг на деловниот субјект во главнина.

Деловниот субјект треба да го обелодени, заедно со образложение од менаџментот, износот на значајните салда на пари и парични еквиваленти кои ги чува ентитетот и кои не се расположливи за користење од страна на групата.

Обелоденувањето на паричните текови по сегменти им овозможува на корисниците на информациите да стекнат подобро разбирање за односите помеѓу паричните текови на деловниот субјект како целина и оние од неговите составни делови и расположливоста и променливоста на паричните текови по сегменти.

4. Разлика помеѓу Билансот на успех и Извештајот за готовински текови

Извештајот за парични текови, како еден од позначајните финансиски извештаи од понова природа, претставува преглед на сите парични приливи и

одливи за одреден временски период, кои произлегуваат од оперативните, финансиските и инвестиционите активности на компанијата. Со овој извештај всушност се дообјаснуваат настанатите промени во билансот на состојба и се надополнуваат податоците и информациите од билансот на успех.

Како и билансот на успех, кој дава детален опис за тоа на кој начин оперативните активности предизвикуваат промени во остварената добивка, извештајот за парични текови дава детален преглед на промените во една од ставките од билансот на состојба – сметката на која се евидентираат паричните средства.

Добивката, како категорија од билансот на успех, може да се смета како мерка со која се утврдува успешноста на работењето на компанијата во создавањето на нето средствата, односно средствата намалени за обврските.²¹ Зголемувањата на остварената нето добивка се придружени со зголемувањена средствата и намалување на обврските на компанијата. Сепак, добивката, особено кога се користи концептот на сметководство на пресметковна основа, не ја мери успешноста на работењето на компанијата во генерирањето на парични средства. Тргувајќи од фактот дека деловниот субјект се формира за да генерира поврат на паричните средства на сопствениците и од причина што обврските спрема кредиторите мора да се плаќаат во парични средства, носителите на деловни одлуки бараат и финансиски извештај кој е фокусиран на паричните средства, како дополнување на билансот на успех. Извештајот за готовински текови се изготвува за да се задоволи токму оваа потреба.

Информациите од извештајот за парични текови треба да им помогнат на инвеститорите и доверителите во проценката на способноста на компанијата да генерира идни позитивни парични текови, за способноста за плаќање на обврските и дивидендите, а исто така треба да ги објаснат и причините зошто искажаната нето добивка во билансот на успех се разликува од нето промената на паричните средства.

²¹Charles T.Horngren, Gari L. Sandem, John A.Eliot, “Basics of financial accounting”, Person Education Inc.,2002, pp.267.

Ниту извештајот за готовински текови, ниту билансот на успех сами по себе не содржат значајни информации за одлучување. Податоците од билансот на успех и билансот на состојба треба да се комбинираат со податоците од извештајот за готовински текови, со цел се утврди способноста на компанијата да ги реализира средствата базирани на објавените приходи и да ги подмири обврските кои произлегуваат од пресметаните трошоци. На овој начин му се помага на финансискиот аналитичар во развој на релевантно мерило за вреднување на целокупното работење на компанијата.

ГЛАВА 3

АНАЛИЗА НА ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ – CASH FLOW АНАЛИЗА

1. Значење на готовината за компаниите

Поимот готовина се однесува на т.н. ефективни пари, односно на банкнотите и монетите на една земја кои се прогласени за нејзино законско средство за плаќање, а кои се наоѓаат во рацете на физичките и правните лица во една држава.

Значењето на готовината за еден деловен субјект произлегува од која што таа ја има во обезбедувањето на континуитетот на неговите тековни платежни способности. За да може деловниот субјект да ја осигура својата тековна платежна способност, неопходно е да располага со доволно готовина во вистинско време. Готовината во претпријатието треба да биде доволна, односно ниту премногу, ниту премалку. Претпријатието треба да држи оптимално ниво на готовина, кое ќе значи редовно извршување на сите плаќања (во рокот на нивното доспевање), но и нема да држи неискористена готовина која може да се инвестира. Одтука, главните задачи на управувањето со готовината се однесуваат на следното²²:

- Обезбедување на тековна платежна способност на компанијата, со истовремено максимизирање на рентабилноста на работењето.
- Превенција од можните загуби и злоупотреби поврзани со готовината, бидејќи готовината лесно се претвора во сите други облици на имот, што ја прави многу привлечна за проневери.

Готовината се јавува на почетокот и на крајот на секој работен циклус, со тоа што во нормални услови на работење може многу лесно да се претвори во сите други облици на имот (средства). Токму поради тоа, ова е една од

²² Gibson H. Charles, “Financial Statement Analysis: Using Financial Accounting Information, South-Western College Pub, 1998.

клучните причини зошто и се придава големо значење на готовината. Од овој аспект, готовината де факто претставува основен услов за опстанок на делвниот субјект, како и за неговата успешност.

Циркулацијата на готовината во процесот на работење на претпријатието може да се истражува и мери со помош на просечниот временски период на траење на еден нејзин обрт, кој се нарекува готовински циклус. Притоа, готовинскиот циклус се дефинира како број на денови во годината кој почнува од моментот на издавање на готовината за набавка на суровини и материјали, до моментот на примање на готовина вра основа на наплата на приходите од продажбата на производите и услугите. Според тоа, готовинскиот циклус претставува должината на времетраењето од издавањето на парични средства за набавка на суровини, па до наплата на продадените стоки и услуги. Притоа, за да може да се пресмета еден готовински циклус, неопходно е да се имаат квалитетни податоци за залихите, купувачите и добавувачите.

Од аспект на управување со готовината, целта на секој деловен субјект е насочена кон тоа што повеќе да се скрати времетраењето на готовинскиот циклус. На тој начин се намалува финансискиот ризик во врска со најквалитетниот облик на имот, а тоа е готовината. Во исто време, тоа значи краток обрт на вкупните обратни средства, а со тоа и помало вложување во вкупни средства на деловниот субјект. Смеслата на финансиското управување со готовината е во тоа да се скрати просечното времетраење на обртот, но не под она минимално ниво на готовина со кое всушност се обезбедува тековната ликвидност на деловниот субјект²³.

Во процесот на управувањето со готовината, основното прашање на кое треба да се даде одговор е: кое е потребното ниво на готовина со кое ќе се задоволат двата клучни критериуми: прво, обезбедување на задоволителен степен на ликвидност, и второ, остварување на минимални трошоци за одржување на ликвидноста. Од ова произлегува дека утврдувањето на минималното салдо на готовината во компанијата е поврзано со познавање на релевантните аспекти на трошоците кои настануваат во врска со готовината. Во овие трошоци спаѓаат:

²³ Gildersleeve Rich, “Winning Business: How to Use Financial Analysis and Benchmarks to Outscore Your Competition”, Gulf Professional Publishing, 1999

- Трошоци за чување на готовината;
- Трошоци поради недостаток на готовина;
- Трошоци за трансакции со готовината.

Трошоците за чување на готовина претставуваат т.н. опортунитетни трошоци, кои се еднакви со изгубениот принос кој евентуално би можел да се оствари со алтернативно вложување на расположливата готовина. Односно, овие трошоци настануваат поради тоа што готовината што не е вложена предизвикува одредени трошоци, кои може да се јават во два вида: прво, како изгубен принос од можни вложувања во алтернативна инвестиција, и второ, како можност за отплата на долговите, со што би се намалиле трошоците за камата.

Трошоците кои произлегуваат поради недостаток на готовина настануваат од пропуштени работи, попусти или од други поволни прилики да суровините и материјалите се набават по значително поволни услови. Во одредени случаи овие трошоци можат да бидат многу високи.

Трошоците за трансакциите со готовината се однесуваат на административните трошоци, како и различни провизии кои настануваат при добивање на готовина или нејзин трансфер во депозити или хартии од вредност²⁴.

Од претходно наведеното произлегува дека под оптимално готовинско салдо може да се смета износот на готовината кој ги минимизира вкупните трошоци. Меѓутоа, утврдувањето на ова готовинско салдо претставува доста сложен проблем во финансиското управување со готовината, со оглед на неможноста точно и прецизно да се предвидат сите идни готовински текови. За решавање на овој проблем финансиската теорија и практика користат различни модели. Од практичен аспект, најмногу се користи финансискиот модел кој се заснова на информациите од тековната финансиска анализа и планирање. Овој финансиски модел тргнува од ставот дека минималното салдо на готовина треба да биде еднаков на просечното годишно салдо на готовина кое е неопходно за извршување на редовните активности на

²⁴ Gilman Stephen, “Analyzing Financial Statements”, Read books, 2007.

деловниот субјект. За да се примени овој метод неопходно е да се познаваат вкупните годишни потреби за готовината, што е основа за периодичното планирање на паричните текови, како и коефициентот на обртот на готовината, за кој може да се каже дека е еден од редовните индикатори во делот на финансиската анализа.

Коефициентот на обртот на готовината се пресметува на следниот начин:

$$\text{Коефициент на обрт на готовината} = \frac{\text{вкупна готовина на годишно ниво}}{\text{просечно готовинско салдо}}$$

$$\text{Просечно готовинско салдо} = \frac{\text{вкупна готовина на годишно ниво}}{\text{коефициент на обрт на готовина}}$$

Од равенството се гледа дека минималното готовинско салдо е еднакво на просечното годишно салдо кое е условено со големината на исплатите во текот на дадениот временски период. Вака утврденото минимално готовинско салдо подразбира усогласеност на приливите и одливите на готовината, која зависи од финансиската стабилност на претпријатието.

Во контекст на прашањето на управување со готовината не може а да не се спомене уште една важна категорија од која зависи ликвидноста на претпријатието, а тоа е т.н. ликвидна резерва, која всушност означува држење на одреден износ на готовина над минималното потребно готовинско салдо. Основна цел на ликвидната резерва е да се одржи ликвидноста на деловниот субјект и тогаш кога приливот на готовина е зголемен за минималното салдо, но не е доволен за исплата на доспеаните плаќања. Не е лесно да се одреди ликвидната резерва, бидејќи на неа влијаат повеќе фактори. Поради тоа, секој деловен субјект треба да ја одреди својата ликвидна резерва, тргнувајќи од условите на работење.

2. Управување со готовината на компаниите

При утврдувањето на финансиската политика на претпријатието, изборот на стратегијата за управување со готовината се потпира на три клучни фактори, и тоа²⁵:

1. Продолжување на рокот за подмирување на долгот спрема добавувачите;
2. Намалување на залихите;
3. Скратување на роковите за наплата од побарувањата од купувачите.

Продолжувањето на рокот за подмирување на долгот спрема добавувачите подразбира намалување на нивото на паричните средства со поголемо учество на добавувачите во процесот на финансирањето на претпријатието. Овој извор на финансирање претставува значаен екстерен краткорочен извор на средства. Продолжените рокови за плаќање на обврските спрема добавувачите го намалуваат коефициентот на обртот на добавувачите, што директно доведува до зголемување на коефициентот на обртот на готовината, а тоа пак резултира во намалено минимално готовинско салдо.

Намалувањето на залихите подразбира намалување на готовинскиот циклус по пат на зголемување на коефициентот на обрт на вкупните залихи. Ефикасното управување на залихите се оценува со помош на коефициентот на нивниот обрт. Ефикасното финансиско управување на вкупните залихи, со цел скратување на готовинскиот циклус, може да се оствари само со ефикасно управување на одредени облици на залихи, со што се претпоставува успешност во извршувањето на основните деловни функции, и тоа: финансиската, набавната, производната и продажната функција.

Финансиската функција треба врз основа на релевантната финансиска анализа, перманентно да изнаоѓа најповолни решенија кои ги ќе ги намалат вложувањата во вкупните залихи, односно кои ќе го зголемат нивниот обрт, во било кој сегмент од самиот процес на работа.

²⁵ Gray Charles, Laib Brian, “Financial Statement analysis: Understand and Interpret Financial Results for Better Management, Investment and credit Decisions”, Iorman Education Services, 2006.

Набавната функција константно треба да се стреми кон зголемување на коефициентот на обрт на суровините и материјалите, притоа користејќи современи техники во процесот на производство.

Производната функција треба да води сметка за примената на адекватни методи за организирање и планирање на производните можности на претпријатието, со што ќе се скрати производниот циклус, односно ќе се зголеми коефициентот на обрт на недовршено производство, не доведувајќи ги притоа во прашање снабдувањето на магацините со готови производи во потребната количина.

Продажната функција има за задача преку извршување на нејзината примарна задача, а тоа е анализата и стимулирањето на побарувачката, значително да го зголеми коефициентот на обрт на готовите производи.

Скратувањето на роковите за наплата на побарувањата од купувачите подразбира намалување на времетраењето на готовинскиот циклус со забрзување (скратување на деновите) на наплатата на побарувањата од купувачите. Ефикасната наплата од купувачите се мери со коефициентот на нивниот обрт. Побарувањата од купувачите се поврзуваат со готовината, која ако се ослободи може да се вложи во други алтернативни пласмани. Притоа, ова поврзување на готовината е неопходно, бидејќи кредитирањето на купувачите овозможува претпријатието значително да ги зголеми своите приходи, во однос на ситуацијата кога продажбата би се одвивала исклучиво за готовина.

Условите за кредитирање ги детерминираат кредитните стандарди и политиката на наплата на побарувањата, кои мора да се користат комплементарно, за да се намали минималното готовинско салдо во претпријатието.

3. Пресметка на финансиските показатели врз основа на Извештајот за готовински текови

Анализата на паричните текови или со други зборови проценката на солвентноста, претставува можност компанијата на долгорочен план да ги покрива доспеаните обврски. Проценката на солвентноста претставува значаен сегмент при анализата на паричните текови кои се однесуваат на оперативните, инвестиционите и финансиските активности на компанијата²⁶.

Проценката на солвентноста на компанијата се состои од анализа на следните области:

- Оперативни перформанси
- Финансиска флексибилност и
- Проценка на ликвидност

Анализата на оперативните перформанси на една компанија се однесуваат на проценката на можноста на таа компанија да се развива преку нејзините основни, оперативни активности. Оперативните перформанси на една компанија може да се оценат како задоволителни доколку најголемиот дел од приливите во компанијата се остваруваат преку продажба на готови производи и стоки, а одливите се наменети за набавка или производство на тие стоки, како и други административни трошоци. Паричните текови кои произлегуваат од оперативните активности на секоја компанија мора да се позитивни, затоа што тоа претставува показател за инвеститорите, кредиторите и останатите заинтересирани субјекти дека компанијата е способна да генерира доволно оперативни парични приливи преку кои ќе ги покрива паричните одливи по основ на сите три вида на активности: оперативни, инвестициски и финансиски.

Анализата на финансиската флексибилност се однесува на проценка на способноста на компанијата да генерира доволно готовина од извори кои не се дел од основните активности на компанијата. Ова претставува способност на

²⁶ Д-р Ѓоргиева, Трајковска Оливера, Д-р Колева, Благица, *Анализа на финансиски извештаи*, УГД, Штип, 2017

компанијата кредитно да се задолжува, да емитира обврзници или да врши емисија на акции на финансискиот пазар. Оваа флексибилност се постигнува и преку можноста компанијата да ги продава средствата со кои располага. Средства кои можат да се продаваат се: недвижностите, постојките, опремата, земјиштето, нематеријалните средства, финансиски инструменти. Финансиски флексибилна компанија е секоја компанија која може да генерира готовина од сите споменати извори на средства.

Ликвидноста претставува посебен дел од финансиската флексибилност, која се однесува на набљудување на паричните текови на компанијата од краткорочен аспект. Располагањето со доволно тековни средства всушност ја овозможуваат финансиската флексибилност на компанијата, затоа што во краток рок овие средства можат да се заменат со готовина и да се искористат за покривање на доспеаните обврски.

Ликвидноста на една компанија може да се процени и преку директна анализа на позициите од активата на билансот на состојба. Доколку доминираат тековните средства во однос на постојаните средства, компанијата, начелно, може да се смета за ликвидна. Деталната проценка на ликвидноста на компанијата се врши со пресметка на соодветни финансиски коефициенти, кои се претставени како²⁷:

- коефициенти за проценка на ликвидноста,
- коефициенти за утврдување на нето обртните средства,
- специфични коефициенти кои се однесуваат на Извештајот за парични текови.

➤ **Финансиски коефициенти за проценка на ликвидноста на компанијата**

²⁷ Jablonsky F. Stephen, Barsky P.Noah, The manager’s guide to financial statement analysis, Wiley, 2001

Овие коефициенти се претставени преку показателите на општа (тековна) ликвидност и показателот на моментна (ригорозна) ликвидност.

Пресметката на показателот на општа (тековна) ликвидност се врши со примена на равенството²⁸:

Показател на општа ликвидност = Тековни средства / Тековни обврски

Показателот на општа ликвидност покажува со колку денари тековни средства е покриен секој денар тековни (краткорочни) обврски на компанијата. За нормална вредност на овој показател се смета односот 2:1. Но, ако се земе специфичната големина и структура на обврските на компанијата, за нормален може да се смета и односот 1:1.

Како посебна варијанта на овој показател се смета истиот однос (меѓу тековните средства и тековните обврски), но со тоа од вкупните тековни средства ќе се одземат залихите, како најнеликвиден дел на тековните средства, за кои е потребен подолг временски период за да се конвертираат во готовина. На овој начин се добива показателот на моментната ликвидност (ацид тест).

Показателот на моментна ликвидност овозможува да се согледа со колку денари ликвидни средства (без залихи) е покриен секој денар од краткорочните обврски на компанијата. Овој показател претставува ригорозен тест на ликвидноста на компанијата, затоа што во ликвидните средства ги зема само побарувањата, паричните средства и паричните еквиваленти. За прифатлив се смета односот 1:1, но во одредени случаи може за задоволителен да се смета и односот 0,5:1. Перцепцијата на овој показател најмногу зависи од можноста за наплата на побарувањата кои претставуваат дел од ликвидните средства.

➤ **Коефициенти за утврдување на нето обртните средства**

²⁸ Knezevic G., Analiza Finansiskih izvestaja, Beograd, 2009

Проценката на ликвидноста на компанијата е проследена и со проценка на апсолутната разлика помеѓу тековните средства и тековните - краткорочни обврски. Оваа разлика се нарекува нето обртни средства и се пресметува со помош на следната формула:

$$\text{Нето обртни средства} = \text{Обртни средства} - \text{Краткорочни обврски}$$

Овој апсолутен израз на разликата помеѓу овие две големини се смета за задоволителен доколку износот на разликата има тенденција на пораст во текот на повеќе пресметковни периоди. Негативни нето обртни средства во апсолутен износ, покажуваат дека компанијата дел од краткорочните обврски ги покрива со долгорочни средства, што на долг рок не може да се смета за оправдано, бидејќи на тој начин се загрозува ликвидноста на компанијата. Имено, долгорочните (постојаните) средства имаат значително подолг рок на конверзија во готовина, додека краткорочните обврски доспеваат за наплата во краток рок и бараат располагање со готовина во краток рок.

➤ **Специфични коефициенти кои се однесуваат на Извештајот за парични текови**

Покрај показателите на ликвидноста, анализата на паричните текови на компанијата се дополнува и со пресметката на т.н. специфични финансиски коефициенти, кои се однесуваат на позициите од Извештајот за парични текови. Во таа смисла, зборуваме за следните финансиски коефициенти:

- однос на нето паричниот тек и нето добивката,
- учество на паричниот тек во приходите од продажба,
- однос на нето паричниот тек и вкупните средства на компанијата,
- утврдување на слободниот паричен тек (free cash flow).

Две посебни подрачја кои аналитичарите ги анализираат при анализа на дадена компанија се ефикасноста на генерирањето на пари и слободниот паричен тек.

Ефикасноста на генерирање на пари е способност на компанијата да генерира пари од своето тековно и континуирано работење. За мерење на ефикасноста на генерирање на пари се користат првите три горе наведени коефициенти: принос на паричните текови, парични текови во однос на приходи од продажба и парични текови во однос на средствата на компанијата.

Приносот на паричните текови е коефициент кој го покажува соодносот помеѓу нето паричниот тек од оперативни активности и нето добивката на компанијата, и тоа на следниот начин:

$$\text{Принос на паричен тек} = \frac{\text{Нето паричен тек од оперативни активности}}{\text{Нето добивка}}$$

Овој коефициент покажува колку компанијата е способна да генерира нето парични текови од оперативни активности, на секој денар нето добивка остварена во тековниот пресметковен период. Ако овој однос е повисок во однос на просекот на гранката или во однос на претходната деловна година, тоа значи дека компанијата е способна да генерира задоволителен износ на готовина од основната дејност, односно од нејзините оперативни активности.

Парични текови во однос на приходи од продажба е коефициент кој го покажува соодносот помеѓу нето паричните текови од оперативни активности и приходите од продажба на следниот начин:

$$\text{Парични текови во однос на приходи од продажба} = \frac{\text{Нето паричен тек од оперативни активности}}{\text{Нето приходи од продажба}}$$

Овој коефициент го покажува износот на нето паричниот тек од оперативни активности, кој го остварила компанијата на секој денар остварени нето приходи од продажба. Исто така, овој коефициент претставува мерило на способноста на продажната функција на компанијата да генерира парични

текови. Тоа значи дека поголем коефициент покажува дека продажбата има поголема способност за генерирање на прилив на готовина во текот на работењето на компанијата.

Парични текови во однос на средствата е коефициент кој го покажува соодносот помеѓу нето паричните текови од оперативните активности и просечните вкупни средства на компанијата, на следниот начин:

Парични текови во однос на средства = Нето паричен тек од оперативни активности / просечни вкупни средства на компанијата

Овој коефициент покажува колкава вредност на нето парични текови од оперативни активности остварила компанијата, на секој денар просечно вложени вкупни средства. Овој коефициент претставува мерило на способноста на средствата на компанијата да генерираат готовина.

Слободен паричен тек (free cash flow) е износот на пари и парични еквиваленти кој останува, по одземањето на средствата кои компанијата мора да ги користи за продолжување на работењето. Со овие средства мора да се покријат издатоците за тековното и континуирано работење, каматата, даноците од добивка, дивидендите и нето капиталните издатоци. Паричните потреби за тековно или континуирано работење, каматата и даноците од добивка мора да бидат платени, бидејќи ако не се платат, доверителите на компанијата и државните органи можат да превземат извесни правни дејствија. Иако исплатата на дивиденда не е задолжително, дивидендите вообичаено претставуваат обврска спрема акционерите. Доколку овие плаќања се намалат или елиминираат, акционерите ќе бидат незадоволни и цената на акциите на компанијата ќе се намали. Нето капиталните издатоци ги претставуваат плановите на менаџментот за капитални вложувања во иднина. Слободниот паричен тек се пресметува на следниот начин:

**Слободен паричен тек (free cash flow) = Нето паричен тек од
оперативни активности – Дивиденди – Нето вложувања во постојани
средства**

Нето вложувања во постојани средства = Приливи од продажба на
постојани средства – Одливи по основ набавка на постојани средства

Слободниот паричен тек (free cash flow) е значајно мерило за успешноста на компанијата и инвеститорите мошне често го користат во анализата на активностите на компанијата на финансиските пазари. Овој паричен тек се дефинира како мерило на остатокот на готовината од оперативните активности кога ќе се исплатат дивидендите и кога ќе се извршат вложувањата во растот на компанијата²⁹.

Паричните одливи за одржување на тековно или континуирано работење, каматата и даноците од добивка се содржани во паричните текови од оперативни активности. Набавката и продажбата на основни средства се содржани во делот на вложувачки активности, а дивидендите во делот на финансиски активности.

Доколку слободниот паричен тек е позитивен, тоа значи дека компанијата ги исполнила сите свои планирани парични обврски и има на располагање парични средства за намалување на долгот или проширување на работењето. Негативен паричен тек значи дека компанијата ќе мора да продаде вложувања, да позајми пари или да издаде акции во блиска иднина, за да продолжи да работи на планираното ниво.

По извршените неопходни анализи на Извештајот за парични текови, може да се дефинира профилот на парични текови на компанијата. Со оглед на остварените резултати во сегментите на оперативни, финансиски и

²⁹ Foster George, Financial statements analysis, Prentice Hall international, 1996

инвестициони активности, компанијата може да се најде во еден од овие осум профили:

Профил на претпријатија врз основа на остварени нето парични текови			
Профил	Нето паричен тек од оперативни активности	Нето паричен тек од инвестициони активности	Нето паричен тек од финансиски активности
1	+	+	+
2	+	-	+
3	+	+	-
4	+	-	-
5	-	+	+
6	-	-	+
7	-	+	-
8	-	-	-

Во првиот профил, компанијата генерира позитивни парични текови од сите три активности. Ова е случај на компанија која остварува приливи од оперативни, инвестициски и финансиски активности, најверојатно поради планирање на поголеми вложувања во постојани средства во идниот пресметковен период.

Во вториот профил, компанијата го финансира растот (купувањето на постојани средства) преку оперативни активности или преку емисија на акции, обврзници или земање на кредити. Затоа, во овој профил паричниот тек од инвестициони активности е негативен, додека изворите на готовина од оперативни и финансиски активности се позитивни.

Во третиот профил, компанијата го користи позитивниот паричен тек од оперативни и инвестициони активности за исплата на дивиденди и за покривање на главнините на доспеаните долгорочни обврски. Поради тоа,

финансискиот паричен тек е негативен, а оперативниот и инвестицискиот паричен тек се позитивни.

Во четвртиот профил, негативни се инвестиционите и финансиските парични текови, додека паричниот тек од оперативни активности е позитивен. Ова претставува случај на компанија која го финансира својот раст од основните оперативни активности (купување на долгорочни средства – инвестициона активност), како и отплатите на дивиденди и главниците по долгови (финансиска активност). Овој профил е карактеристичен за претпријатија кои долги години се присутни на пазарот и кои имаат стабилно производство и продажба.

Во петтиот профил, компанијата најверојатно се соочува со проблеми во делот на продажбата (намалување на побарувачката за производите), од која причина и нето паричниот тек од оперативни активности е негативен. За да се надомести ова, компанијата го интензивира приливот на готовина од инвестициони активности (продажба на постојани средства), како и од финансиски активности (емисија на акции, обврзници, земање кредити).

Во шестиот профил, компанијата генерира позитивни парични текови од финансиски активности (емисија на акции, обврзници) и со нив ги покрива негативните парични одливи по основ на оперативни и инвестициони активности. Оваа компанија вложува во својот раст и развој, очекувајќи дека тоа ќе допринесе за остварување на позитивни парични текови од оперативни активности. Секако дека компанијата не може неограничено да се задолжува кај своите доверители за да го финансира својот раст и развој, како што не може ни неограничено да и дава акции доколку на своите сопственици не им вети добри перформанси во иднина. Овој профил на ликвидност на компанијата се смета за доста ризичен.

Во седмиот профил, компанијата преку продажба на постојани средства ги финансира паричните одливи по основа на финансиските и оперативните активности. Во овој профил, единствено инвестиционите активности генерираат готовина, додека останатите активности ја трошат оваа готовина. Ова е профил на компанија кај кој постои присуство на хронична неликвидност и ризик од банкрот.

Во осмиот профил, паричните текови од сите три активности се негативни. Ова е пример за компанија која се наоѓа пред банкрот, бидејќи се соочува со несинхронизираност и временска неусогласеност на паричните приливи и одливи од сите три активности – оперативни, инвестициони и финансиски активности³⁰.

4. Планирање на готовината на компаниите

Покрај составувањето на Извештајот за готовински текови, уште една важна активност за секоја компанија е процесот на планирање на паричните текови. Планирањето на готовината првенствено се однесува на краткорочното финансиско планирање, кое ги опфаќа сите планирани примања на готовина, но и сите одливи на готовина во краток временски период.

Важноста на планирањето на готовината “лежи” во тоа што го олеснува донесувањето на одлуките на компанијата за краткорочните финансирања и краткорочните планирања. Обично се однесува за период од 1 година, при што во услови на сезонски осцилации, сватска економска криза и сл., важно е плановите за готовината да се однесуваат за што е можно пократок временски период. Врз основа на процесот на планирање на готовината се добиваат многу важни информации за тоа во кои периоди компанијата ќе има намалени, а во кои периоди ќе има зголемени готовински текови. Одтука, во период на дефицит на готовина компанијата, врз основа на готовинскиот план и проценка на моменталната ситуација, може да одлучи за стекнување на готовина од дополнителни извори, како што се краткорочни банкрски кредити или издавање на комерцијални записи. Од друга страна, во ситуација на зголемени парични средства (прилив на готовина), постои можност компанијата својата готовина да ја пласира во краткорочни хартии од вредност.

³⁰ Feldman Martin, Libman Arkady, “Crash Course in Accounting and Financial Statement Analysis”, Wiley-Interscience, 2007.

Во економската практика постојат два соновни методи за планирање на готовината: динамично планирање на готовината и Билансно планирање на готовината.

Динамичното планирање на готовината претставува предвидување на обемот и динамиката на пордажбата на готовите производи и услуги, за да се согледа состојбата на очекуваните приходи од продажба во текот на идниот период. На очекуваните приходи од продажба влијаат општи екстерни фактори, како што се: БДП, економската способност на купувачите, довербата на купувачите во квалитетот на производите, ефикасноста на продажните канали итн. Планот за продажба претставува, исто така, основа за предвидување на обемот и динамиката на набавките од добавувачите, трошоците за маркетинг, нивото на залихите. Со спротивставувањето на горенаведените планови (за приходи и трошоци) се предвидуваат готовинските приливи и одливи кои што се неопходни за составување на планот за готовината. За составување на динамичен готовински план се користат показателите од финансиската анализа од претходниот период, планот за капитални вложувања, договорите за кредити, како и плановите за нивна отплата, информации за дивидендната политика итн. Динамичниот готовински план е карактеристичен за деловните субјекти кои работат во турболентни услови и кои имаат чести осцилации во своите деловни активности.

Покрај динамичното планирање на готовината, постои и билансен метод за планирање на готовината кој се користи во услови на мирно работење, кога паричните текови се еднакви со текот од претходниот период. Се составува врз основа на билансите на состојба и успех, притоа тргнувајќи од очекуваниот обем на приходите од продажба. Исто така потребен е и биланс на успех од претходната година, почетен биланс на состојба и други информации кои се неопходни за готовинското планирање.

5. Нето готовинскиот тек и проценка на вредноста на капиталот на компаниите

Нето паричниот тек на деловниот субјект претставува збир на нето паричните текови од оперативни, инвестициски и финансиски активности. Корисниците на информациите во врска со нето готовинскиот тек можат да ги согледаат способностите на деловниот субјект за создавањето на парични текови од различните активности, со што подобро можат да се разберат промените во финансиската структура и нето сопственоста на деловниот субјект, а исто така и да се оцени поврзаноста помеѓу нето паричните текови и профитабилноста на компанијата. Доколку целосниот нето готовинскиот тек на компанијата е позитивен, тогаш се зголемува почетната состојба на готовината и готовинските еквиваленти, и обратно³¹.

Една од важните функции на нето готовинскиот тек е тоа што тој помага при проценката на вредноста на капиталот на компаниите. Проценката на вредноста на капиталот е постапка која резултира со давање на мислење во врска со вредноста на одредени сопственички интереси во компанијата, на точно одреден ден. Под сопственички интерес, всушност се подразбира како сопствениот капитал, така и вкупно инвестираниот капитал, кој покрај сопствениот, го подразбира и позајмениот капитал на компанијата. Проценката на вредноста на капиталот својата цел ја остварува при купување или продажба на сопствениот интерес во компанијата, кога се менува сопственикот, кога се спојуваат или одделуваат компаниите, при решавање на одреден судски спор итн.

Проценката подразбира постапка за утврдување на вредноста, и тоа само мислење или став за вредноста на одредени средства или одредени сопственички интереси во компанијата. Улогата на проценителот е исклучително важна и треба да биде дадена од независен консултант кој го проценува деловниот субјект, со тоа што ќе ја утврди најприфатливата варијанта за компанијата.

Кога станува збор за дефинирањето на вредноста на компанијата, во економската теорија и практика постојат неколку различни дефиниции.

³¹ Harrington R. Diana, Brent D. Wilson, “Corporate Financial Analysis”, BPI, 1989.

1. Фер вредност е онаа која го претставува износот за кој продавачот е спремен да ја отстапи својата сопственост на капиталот на купувачот. Синоним за фер вредност е објективна вредност.
2. Инвестициона вредност е онаа која што не го зема во предвид само капиталот, туку и вкупните обврски кои деловниот субјект ги има кон кредиторите.
3. Ликвидациска вредност. Во прашање е најниската можна вредност која претставува престанок на работењето на компанијата, за разлика од фер и инвестиционата вредност, кои подразбираат неограничен работен век на компанијата.

Проценката на вредноста на капиталот на компанијата се заснова на следното:

- Вредноста на компанијата е еднаква на сегашната вредност на идните приноси (користи) кои ќе ги има сопственикот;
- Вредноста не може да се изрази само со еден број;
- Вредноста се проценува во одреден временски период, кој се нарекува датум на проценка.

Постојат три основни методи кои што се користат за проценка на вредноста на компанијата:

- Метод на принос
- Пазарен метод
- Ценовен метод

Покрај овие три основни методи постојат и други методи кои настанале со комбинирање на основните, како што се вишок на принос, метод на паричен тек на продавачот итн.

Дисконтиран паричен тек, како метод за проценка на вредноста на капиталот

Дисконтиран паричен тек е основен метод за проценка на вредноста на капиталот на деловниот субјект. Тој му припаѓа на методот на принос и се заснова на идните проектирани резултати од работата на деловниот субјект. Дисконтираниот готовински тек претставува метод на евалуација на инвестициите, врз кои се заснова корегираниот готовински тек за временската

вредност на парите. При одлуката за прифатливост на вложувањата во некој инвестиционен проект, сите идни парични приливи кои се очекуваат од инвестицијата, се дисконтираат наназад, на нивната сегашна вредност, т.е. вредност во времето во кое се врши инвестирањето, со примена на одредена дисконтна стапка (фактор). Дисконтната стапка може да биде било која стапка, во зависност од стапката на принос на самата инвестиција. Доколку сегашната вредност на идниот паричен тек е поголема од капиталните вложувања, тогаш станува збор за прифатлива инвестиција³².

Примената на методот на дисконтиран паричен тек подразбира спроведување на низа на активности, математички пресметки и предвидувања. Првата фаза е дефинирање на паричниот тек.

ГЛАВА 4

ПРАКТИЧЕН ПРИМЕР- АНАЛИЗА НА ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ПАРИЧНИ ТЕКОВИ НА ПРОКРЕДИТ БАНКА АД СКОПЈЕ ЗА 2013, 2014, 2015 и 2016 ГОДИНА

Прокредит Банка АД Скопје е развојно ориентирана банка со широк спектар на банкарски услуги. Во своето кредитно работење се фокусира на кредитирање на многу мали, мали и средни претпријатија за кои верува дека создаваат најголем број работни места и кои даваат витален придонес во економијата во рамките на дејноста во која работат.

³² Jablonsky F. Stephen , Barsky P. Noah, “The Manager’s Guide to Financial Statement Analysis”, Wiley, 2001.

За разлика од другите банки, оваа банка не промовира потрошувачки кредити. Наместо тоа, се фокусира на одговорно банкарство преку градење на култура на штедење и долгорочно партнерство со своите клиенти. Нејзините акционери очекуваат сигурно враќање на инвестициите низ подолг временски период. Се инвестира значително во обука на вработените со цел да создаде пријатна и ефикасна работна атмосфера и да овозможи најстручна и висококвалитетна услуга за клиентите.

Прокредит Холдинг

Прокредит Холдинг е компанија мајка на глобална група од 21 Прокредит банки, којашто поседува 87.5% од Прокредит Банка А.Д. Скопје. Прокредит Холдинг е основана како Internationale Micro Investitionen AG (IMI) во 1998 година од страна на пионерската консултантска компанијата за финансиски развој, IPC.

Прокредит Холдинг е посветена на проширување на достапноста на финансиските услуги во земјите во развој и економиите во транзиција, преку основање на група на банки кои се лидери во обезбедувањето на фер и транспарентни финансиски услуги за многу малите, малите и средни претпријатија, како и за населението во земјите каде што тие работат.

Прокредит Холдинг е јавно-приватно партнерство. Има инвестициски рејтинг (BBB-) од Агенцијата за рејтинг Fitch.

Дефинирани се шест суштински принципи на кои се потпира работата на Прокредит институциите:

- *Транспарентност:* се придржува на принципот на давање транспарентни информации и на клиентите и на широката јавност и на вработените, а однесувањето на банката е едноставно и отворено;
- *Култура на отворена комуникација:* отворени, фер и конструктивни во меѓусебната комуникација и работните конфликти ги решаваат професионално, преку соработка, со цел да се најде решение;

- *Општествена одговорност и толеранција:* давање разумни совети на клиентите; промовирање на културата на штедење е особено важно; посветени се на фер и однос со почит кон клиентите и вработените, без оглед на нивното потекло, боја на кожа, јазик, пол или религиозни и политички убедувања;
- *Услужна ориентираност:* секој клиент се услужува срдечно, компетентно и љубезно. Вработените се посветени на одлична грижа за клиентите, без оглед кои се и колку работа носат;
- *Високо професионални стандарди:* секој вработен презема одговорност за квалитетот на својата работа и се стреми кон постојано професионално усовршување;
- *Висок степен на лична посветеност:* оди паралелно со личниот интегритет и чесноста - карактеристики кои се бараат од сите вработени во сите институции на Прокредит.

Оваа банка поставува стандарди и кога станува збор за влијанието на нејзиното кредитно работење врз животната средина. Преку вградување на прашањата за заштита на животната средина во процесот за одобрување кредити, Прокредит Банка е во можност да ја подигне севкупната економска свест на клиентите. Исто така, не се одобруваат кредити на фирми или поединци, доколку постојат сомнежи дека тие користат морално неправилни облици на труд, особено детски труд.

1. Анализа на Извештајот за парични текови на Прокредит банка АД Скопје

Финансиските извештаи на Прокредит Банка А.Д. Скопје се изготвуваат во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ) во формата во којашто се издадени од Одборот за меѓународни сметководствени стандарди (ОМСС) и се прикажани во македонски денари (МКД). Финансиските извештаи се изготвени согласно концептот на историска набавна вредност, коригирани за ревалоризацијата на финансиските средства расположливи за продажба и финансиските средства наменети за тргување.

Во продолжени се презентирани Извештаите на Прокредит Банка АД Скопје за три години – 2013, 2014 и 2015 година. Овие финансиски извештаи се искористени за пресметка на група на специфични финансиски показатели, преку кои се анализира способноста на оваа финансиска институција за генерирање на позитивни парични текови во текот на анализираниот тригодишен период.

Како што може да се забележи од презентираните финансиски извештаи, Прокредит Банка АД Скопје ја применува индиректната метода за составување и презентација на Извештајот за парични текови. Извештаите се преземени од веб страната на банката (линк: <https://www.procreditbank.com.mk/godishen-izveshtaj.nspх>).

**Извештај за парични текови на Прокредит банка АД Скопје за 2013
година**

ПРОКРЕДИТ БАНКА АД – СКОПЈЕ**Финансиски извештаи за годината што завршува на 31 декември 2013***(Сите износи се искажани во МКД, доколку не е поинаку назначено)***Извештај за паричниот тек за периодот од 1 јануари до 31 декември 2013**

Белешка	во илјади денари	
	Тековна година 2013	Претходна година 2012
Паричен тек од основната дејност		
Добивка/(Загуба) пред оданочување	171.987	162.439
Коригирана за :		
Неконтролирано учество вклучено во билансот на успех *	-	-
Амортизација на:		
нематеријални средства	18.789	21.066
недвижности и опрема	56.468	57.941
Капитална добика од :	-	-
продажба на нематеријални средства	-	-
продажба на недвижност и опрема	(3.185)	(2.155)
продажба на превземени средства врз основ на ненаплатени побарувања	(1.742)	(190)
Капитална загуба од:	-	-
продажба на нематеријални средства	-	-
продажба на недвижности и опрема	-	-
продажба на превземени средства врз основ на ненаплатени побарувања	3.563	6.170
Приходи од камата	(1.251.364)	(1.205.549)
Расходи за камата	444.684	451.166
Нето-приходи од тргување	-	-
Исправка на вредноста на финансиските средства на нетооснова	-	-
дополнителна исправка на вредноста ослободена исправка на вредноста	385.071	570.372
Загуба поради оштетување на нефинансиските средства на нето-основа	(255.238)	(446.950)
дополнителни загуби поради оштетување ослободени загуби поради оштетување	-	-
Посебна резерва	-	-
дополнителни резервирања	17.247	2.846
ослободени резервирања	(635)	(99)
Приходи од дивиденди	-	-
Удел во добивката/(загубата) на придружените друштва	-	-
Останати корекции	-	-
Наплатени камати	1.258.527	1.175.867
Платени камати	(562.804)	(543.685)
Добивка од дејноста пред промените во деловната актива	281.368	259.757
<i>(Зголемување)/намалување на деловната актива:</i>		
Средства за тргување	-	-
Дериватни средства чувани за управување со ризик	-	-
Кредити на и побарувања од банки	155.462	(141.199)
Кредити на и побарувања од други коминтенти	(1.227.340)	(1.388.213)
Заложени средства	-	-
Превземени средства по основ на ненаплатени побарувања	7.093	20.435
Задолжителна резерва во странска валута	74.296	62.604
Задолжителен депозит кај НБРМ според посебни прописи	-	-
Останати побарувања	(3.260)	12.935
Одложени даночни средства	-	-
Нетековни средства кои се чуваат за продажба и група за отуѓување	-	-
Зголемување/(намалување) на деловните обврски		
:	-	-
Обврски за тргување	-	-
Дериватни обврски чувани за управување со ризик	-	-
Депозити на банки	3.341	(1.120)
Депозити на други коминтенти	1.325.977	573.662
Останати обврски	38.814	21.366

ПРОКРЕДИТ БАНКА АД – СКОПЈЕ
Финансиски извештаи за годината што завршува на 31 декември 2013

(Сите износи се искажани во МКД, доколку не е поинаку назначено)

Извештај за паричниот тек (продолжува)

Белешка	во илјади денари	
	Тековна година 2013	Претходна година 2012
Обврски директно поврзани со група на средства за отуѓување	-	-
Нето паричен тек од основната дејност пред оданочувањето	655.751	(579.773)
(Платен)/поврат на данок на добивка	(2.391)	(1.274)
Нето паричен тек од основната дејност	653.360	(581.047)
Паричен тек од инвестиционата дејност (Вложувања во хартии од вредност)	(3.238.919)	(551.692)
Приливи од продажбата на вложувањата во хартии од вредност	3.231.082	-
(Одливи за вложувањата во подружници и придружени друштва)	-	-
Приливи од продажбата на вложувањата во подружници и придружени друштва	-	-
(Набавка на нематеријални средства)	16.142	(12.835)
Приливи од продажбата на нематеријалните средства	-	-
(Набавка на недвижности и опрема)	(1.840)	(22.033)
Приливи од продажбата на недвижностите и опремата	3.185	2.155
(Одливи за нетековните средства кои се чуваат за продажба)	(3.563)	(6.170)
Приливи од нетековните средства кои се чуваат за продажба	1.742	190
(Останати одливи од инвестициската дејност)	-	-
Останати приливи од инвестициската дејност	-	-
Нето паричен тек од инвестициската дејност	7.829	(590.385)
Паричен тек од финансирањето (Отплата на издадените должнички хартии од вредност)	-	-
Приливи од издадените должнички хартии од вредност	-	-
(Отплата на обврските по кредити)	(1.006.460)	(738.413)
Зголемување на обврските по кредити	977.491	1.635.835
(Отплата на издадените субординирани обврски)	-	-
Приливи од издадените субординирани обврски	-	-
Приливи од издадените акции/сопственички инструменти во текот на периодот	-	184.546
(Откуп на сопствени акции)	-	-
Продадени сопствени акции	-	-
(Платени дивиденди)	(12.648)	(6.336)
(Останати одливи од финансирањето)	-	-
Останати приливи од финансирањето	-	-
Нето паричен тек од финансирањето	(41.617)	1.075.632
Ефект од исправката на вредноста на паричните средства и паричните еквиваленти	1.177	14
Ефект од курсните разлики на паричните средства и паричните еквиваленти	-	-
Нето-зголемување/(намалување) на паричните средства и паричните еквиваленти	620.749	(95.786)
Парични средства и парични еквиваленти на 1 јануари	2.052.440	2.148.226
Парични средства и парични еквиваленти на 31 декември	2.673.189	2.052.440

Доколку се анализира структурата на Извештајот за готовински текови на Прокредит Банка АД Скопје за 2013 година, по одделни активност може да се забележи следното:

- Нето паричниот тек од оперативните активности (основната дејност на банката) во 2013 година е позитивен, во споредба со 2012 година кога е остварен негативен нето паричен тек од овие активности. Ова е исклучително поволно движење, имајќи во предвид дека секој деловен ентитет треба да настојува да оствари позитивен нето паричен тек од основната дејност со која се занимава (овие парични приливи треба да бидат доволни да ги покријат паричните одливи по основ на сите активности). Гледајќи ја структурата на паричните текови од оперативната активност може да се забележи дека најголемо учество овде имаат приливите од наплатените камати, како и депозитите на други комитенти. Во делот на паричните одливи најголеми се вредностите по основ на исплатени кредити и побарувања од други комитенти. Како резултат на пребивање на паричните приливи и одливи од оперативни активности во текот на 2013 година, Прокредит банка остварила значителен износ на позитивен нето паричен тек по овој основ (653.360.000 ден.). Ова покажува дека банката успешно и ефикасно ја вршела својата основна дејност во 2013 година, која овозможила генерирање на доволно готовина.
- Нето паричниот тек од инвестициската дејност во 2013 година е позитивен во споредба со 2012 година (кога е забележан нето негативен паричен тек по овој основ) и е резултат на остварените поголеми приливи од: продажба на вложувањата во хартии од вредност, приливи од продажба на нематеријални средства и приливи од нетековни средства кои се чуваат за продажба, во однос на паричните одливи од инвестициски активности, во кои влегуваат: вложувања во хартии од вредност, набавка на недвижности и опрема и одливи за нетековни средства кои се чуваат за продажба.
- Нето паричниот тек од финансиските активности (финансирање) во 2013 година е негативен и произлегува од поголемите отплати на обврските по кредити и на исплатени дивиденди, во однос на приливите по основ на зголемување на обврските по кредити. Споредено со 2012 година, овој паричен тек се карактеризира со значително намалување, тргнувајќи од фактот дека во 2012 година банката остварила значителен износ на позитивен нето паричен тек по основ на финансиските активности.

Земени во целина (сумирано) трите форми на активности во извештајот за парични текови резултираат во поголеми парични приливи на крајот на 2013 година во однос на парични одливи. Во однос на 2012 година паричните средства и паричните еквиваленти на 31 декември 2013 година бележат зголемување, што укажува на зголемена способност на банката за генерирање нето позитивни парични текови.

Извештај за парични текови на Прокредит банка АД Скопје за 2014 година

ПРОКРЕДИТ БАНКА АД – СКОПЈЕ

Финансиски извештаи за годината што завршува на 31 декември 2014

(Сите износи се искажани во МКД, доколку не е поинаку назначено)

Извештај за паричниот тек за периодот од 1 јануари до 31 декември 2014

Белешка	во илјади денари	
	Тековна година 2014	Претходна година 2013
Паричен тек од основната дејност		
Добивка/(Загуба) пред оданочување	253.725	171.987
Коригирана за :	-	-
Неконтролирано учество вклучено во билансот на успех *	-	-
Амортизација на:	-	-
нематеријални средства	5.065	18.789
недвижности и опрема	45.606	56.468
Капитална добика од :	-	-
продажба на нематеријални средства	-	-
продажба на недвижност и опрема	(3.001)	(3.185)
продажба на превземени средства врз основ на ненаплатени побарувања	(2.817)	(1.742)
Капитална загуба од:	-	-
продажба на нематеријални средства	-	-
продажба на недвижности и опрема	-	-
продажба на превземени средства врз основ на ненаплатени побарувања	-	3.563
Приходи од камата	(1.231.326)	(1.251.364)
Расходи за камата	430.466	444.684
Нето-приходи од тргување	-	-
Исправка на вредноста на финансиските средства на нетооснова	-	-
дополнителна исправка на вредноста ослободена исправка на вредноста	329.882	385.071
Загуба поради оштетување на нефинансиските средства на нето-основа	(182.720)	(255.238)
дополнителни загуби поради оштетување ослободени загуби поради оштетување	39.156	-
Посебна резерва	(7.586)	-
дополнителни резервирања ослободени резервирања	10.448	17.247
Приходи од дивиденди	(8.193)	(635)
Удел во добивката/(загубата) на придружените друштва	-	-
Останати корекции	-	-
Наплатени камати	1.223.693	1.258.527
Платени камати	(411.031)	(562.804)
Добивка од дејноста пред промените во деловната актива	491.367	281.368
(Зголемување)/намалување на деловната актива:		
Средства за тргување	-	-
Дериватни средства чувани за управување со ризик	-	-
Кредити на и побарувања од банки	5.189	155.462
Кредити на и побарувања од други коминтенти	(1.900.365)	(1.227.340)
Заложени средства	-	-
Превземени средства по основ на ненаплатени побарувања	(14.673)	7.093
Задолжителна резерва во странска валута	(17.848)	74.296
Задолжителен депозит кај НБРМ според посебни прописи	-	-
Останати побарувања	18.170	(3.260)
Одложени даночни средства	-	-
Нетековни средства кои се чуваат за продажба и група за отуѓување	-	-
Зголемување/(намалување) на деловните обврски :	-	-
Обврски за тргување	-	-
Дериватни обврски чувани за управување со ризик	-	-
Депозити на банки	(2.672)	3.341
Депозити на други коминтенти	1.534.219	1.325.977
Останати обврски	57.158	38.814

ПРОКРЕДИТ БАНКА АД – СКОПЈЕ
Финансиски извештаи за годината што завршува на 31 декември 2014

(Сите износи се искажани во МКД, доколку не е поинаку назначено)

Извештај за паричниот тек (продолжува)

Белешка	во илјади денари	
	Тековна година 2014	Претходна година 2013
Обврски директно поврзани со група на средства за отуѓување	-	-
Нето паричен тек од основната дејност пред оданочувањето	170.545	655.751
(Платен)/поврат на данок на добивка	(2.183)	(2.391)
Нето паричен тек од основната дејност	168.362	653.360
Паричен тек од инвестиционата дејност (Вложувања во хартии од вредност)	(77.672)	(3.238.919)
Приливи од продажбата на вложувањата во хартии од вредност	631.478	3.231.082
(Одливи за вложувањата во подружници и придружени друштва)	-	-
Приливи од продажбата на вложувањата во подружници и придружени друштва	-	-
(Набавка на нематеријални средства)	(512)	16.142
Приливи од продажбата на нематеријалните средства	18.783	-
(Набавка на недвижности и опрема)	(292.387)	(1.840)
Приливи од продажбата на недвижностите и опремата	8.215	3.185
(Одливи за нетековните средства кои се чуваат за продажба)	-	(3.563)
Приливи од нетековните средства кои се чуваат за продажба	-	1.742
(Останати одливи од инвестициската дејност)	-	-
Останати приливи од инвестициската дејност	-	-
Нето паричен тек од инвестициската дејност	287.905	7.829
Паричен тек од финансирањето		
(Отплата на издадените должнички хартии од вредност)	-	-
Приливи од издадените должнички хартии од вредност	-	-
(Отплата на обврските по кредити)	(1.490.214)	(1.006.460)
Зголемување на обврските по кредити	1.411.679	977.491
(Отплата на издадените субординирани обврски)	-	-
Приливи од издадените субординирани обврски	-	-
Приливи од издадените акции/сопственички инструменти во текот на периодот	-	-
(Откуп на сопствени акции)	-	-
Продадени сопствени акции	-	-
(Платени дивиденди)	(16.313)	(12.648)
(Останати одливи од финансирањето)	-	-
Останати приливи од финансирањето	-	-
Нето паричен тек од финансирањето	(94.848)	(41.617)
Ефект од исправката на вредноста на паричните средства и паричните еквиваленти	400	1.177
Ефект од курсните разлики на паричните средства и паричните еквиваленти	-	-
Нето-зголемување/(намалување) на паричните средства и паричните еквиваленти	361.819	620.749
Парични средства и парични еквиваленти на 1 јануари	2.673.189	2.052.440
Парични средства и парични еквиваленти на 31 декември	3.035.008	2.673.189

Од презентираниот Извештај за парични текови на Прокредит Банка АД Скопје за 2014 година се забележува следната структура и состојба на оперативните, инвестициски и финансиски активности:

- Нето паричниот тек од основната (оперативна) дејност е позитивен, но бележи значително намалување во однос на 2013 година. Ова се должи најмногу на зголемените одливи по основ на отплата на кредити и побарувања од други комитенти, како и на намалувањето на задолжителната резерва во странска валута и преземаните средства по основ на ненаплатени побарувања.
- Нето паричниот тек од инвестициски активности е позитивен во 2014 година и покажува зголемување во однос на 2013 година. Ова зголемување произлегува од значителното намалување на вложувањата во хартии од вредност во 2014 во однос на 2013 година, како и приливите од продажба на нематеријални средства.
- Нето паричниот тек од финансирањето во 2014 година е негативен, со поголем износ на одливи во однос на 2013 година. Иако обврските по кредити (кои се третираат како приливи) се зголемени во однос на 2013 година, поголемо зголемување од нив бележат отплатите по основ на обврски по кредити, како и исплатените дивиденди (како парични одливи).

Сумирани заедно овие активности доведуваат до позитивен нето паричен тек на банката на крајот на 2014 година, кој бележи зголемување во однос на 2013 година, што како и претходната година укажува на зголемена способност на банката за генерирање готовина.

Извештај за парични текови на Прокредит банка АД Скопје за 2015 година

ПРОКРЕДИТ БАНКА АД – СКОПЈЕ

Финансиски извештаи за годината што завршува на 31 декември 2015

(Сите износи се искажани во МКД, доколку не е поинаку назначено)

Извештај за паричниот тек за периодот од 1 јануари до 31 декември 2015

Белешка	во илјади денари	
	Тековна година 2015	Претходна година 2014
Паричен тек од основната дејност		
Добивка/(Загуба) пред оданочување	299.743	253.725
Коригирана за :		
Неконтролирано учество вклучено во билансот на успех *	-	-
Амортизација на:		
нематеријални средства	1.882	5.065
недвижности и опрема	81.320	45.606
Капитална добика од :		
продажба на нематеријални средства	-	-
продажба на недвижност и опрема	(1.627)	(3.001)
продажба на превземени средства врз основ на ненаплатени побарувања	(19.176)	(2.817)
Капитална загуба од:		
продажба на нематеријални средства	-	-
продажба на недвижности и опрема	-	-
продажба на превземени средства врз основ на ненаплатени побарувања	221	-
Приходи од камата	(1.161.474)	(1.231.326)
Расходи за камата	363.844	430.466
Нето-приходи од тргување	-	-
Исправка на вредноста на финансиските средства на нетооснова		
дополнителна исправка на вредноста ослободена исправка на вредноста	338.550	329.882
Загуба поради оштетување на нефинансиските средства на нето-основа	(250.514)	(182.720)
дополнителни загуби поради оштетување ослободени загуби поради оштетување	49.958	39.156
Посебна резерва	(10.851)	(7.586)
дополнителни резервирања ослободени резервирања	16.644	10.448
	(18.561)	(8.193)
Приходи од дивиденди	-	-
Удел во добивката/(загубата) на придружените друштва	-	-
Останати корекции	2.000	-
Наплатени камати	1.164.577	1.223.693
Платени камати	(389.227)	(411.031)
Добивка од дејноста пред промените во деловната актива	463.309	491.367
<i>(Зголемување)/намалување на деловната актива:</i>		
Средства за тргување	-	-
Дериватни средства чувани за управување со ризик	-	-
Кредити на и побарувања од банки	(7.814)	5.189
Кредити на и побарувања од други коминтенти	(1.156.758)	(1.900.365)
Заложени средства	-	-
Превземени средства по основ на ненаплатени побарувања	21.008	(14.673)
Задолжителна резерва во странска валута	(46.816)	(17.848)
Задолжителен депозит кај НБРМ според посебни прописи	-	-
Останати побарувања	37.779	18.170
Одложени даночни средства	-	-
Нетековни средства кои се чуваат за продажба и група за отуѓување	-	-
<i>Зголемување/(намалување) на деловните обврски :</i>		
Обврски за тргување	-	-
Дериватни обврски чувани за управување со ризик	-	-
Депозити на банки	122.372	(2.672)
Депозити на други коминтенти	1.024.366	1.534.219
Останати обврски	18.277	57.158

ПРОКРЕДИТ БАНКА АД – СКОПЈЕ
Финансиски извештаи за годината што завршува на 31 декември 2015
(Сите износи се искажани во МКД, доколку не е поинаку назначено)

Извештај за паричниот тек (продолжува)

Белешка	во илјади денари	
	Тековна година 2015	Претходна година 2014
Обврски директно поврзани со група на средства за отуѓување	-	-
Нето паричен тек од основната дејност пред оданочувањето	400.165	170.545
(Платен)/поврат на данок на добивка	(48.716)	(2.183)
Нето паричен тек од основната дејност	351.449	168.362
Паричен тек од инвестиционата дејност (Вложувања во хартии од вредност)	(240.220)	(77.672)
Приливи од продажбата на вложувањата во хартии од вредност	64.593	631.478
(Одливи за вложувањата во подружници и придружени друштва)	-	-
Приливи од продажбата на вложувањата во подружници и придружени друштва	-	-
(Набавка на нематеријални средства)	(1.061)	(512)
Приливи од продажбата на нематеријалните средства	-	18.783
(Набавка на недвижности и опрема)	(385.180)	(292.387)
Приливи од продажбата на недвижностите и опремата	18.290	8.215
(Одливи за нетековните средства кои се чуваат за продажба)	-	-
Приливи од нетековните средства кои се чуваат за продажба	-	-
(Останати одливи од инвестициската дејност)	-	-
Останати приливи од инвестициската дејност	-	-
Нето паричен тек од инвестициската дејност	(543.578)	287.905
Паричен тек од финансирањето (Отплата на издадените должнички хартии од вредност)	-	-
Приливи од издадените должнички хартии од вредност	-	-
(Отплата на обврските по кредити)	(1.667.820)	(1.490.214)
Зголемување на обврските по кредити	1.913.769	1.411.679
(Отплата на издадените субординирани обврски)	(246.758)	-
Приливи од издадените субординирани обврски	156.516	-
Приливи од издадените акции/сопственички инструменти во текот на периодот	-	-
(Откуп на сопствени акции)	-	-
Продадени сопствени акции	-	-
(Платени дивиденди)	(174.910)	(16.313)
(Останати одливи од финансирањето)	-	-
Останати приливи од финансирањето	-	-
Нето паричен тек од финансирањето	(19.203)	(94.848)
Ефект од исправката на вредноста на паричните средства и паричните еквиваленти	110	400
Ефект од курсните разлики на паричните средства и паричните еквиваленти	-	-
Нето-зголемување/(намалување) на паричните средства и паричните еквиваленти	(211.222)	361.819
Парични средства и парични еквиваленти на 1 јануари	3.035.008	2.673.189
Парични средства и парични еквиваленти на 31 декември	2.823.786	3.035.008

Состојбата со паричните текови на Прокредит Банка АД Скопје во 2015 година, согласно со презентираниот Извештај, е следна:

- Нето паричниот тек од оперативната дејност во 2015 година бележи повеќе од 100% зголемување во однос на 2014 година, што укажува на значително зголемената способност на банката за генерирање на

готовински текови од основната дејност. Ова е резултат на намалените одливи по основ на отплата на кредити и побарувања од други комитенти, на зголемување на приливите по основ на преземени средства по основ на ненаплатени побарувања, на зголемување на останатите побарувања и на депозитите на други банки.

- Нето паричниот тек од инвестициски активности во 2015 година бележи поголеми одливи во однос на приливи (е негативен) и е резултат на зголемувањето на вложувањата во хартии од вредност и на зголемената набавка на недвижности и опрема.
- Нето паричниот тек од финансирањето е негативен, но со помала негативна вредност во однос на 2014 година. Значително се зголемени одливите по основ на исплатени дивиденди, но зголемување бележат и зголемувањето на обврските по кредити, како и приливите од издадени субординирани обврски.

Извештај за парични текови на Прокредит банка АД Скопје за 2016 година

ПРОКРЕДИТ БАНКА АД – СКОПЈЕ

Финансиски извештаи за годината што завршува на 31 декември 2016

Извештај за паричниот тек за периодот од 1 јануари до 31 декември

Белешка	во илјади денари	
	Тековна година 2016	Претходна година 2015
Паричен тек од основната дејност		
Добивка/(Загуба) пред оданочување	288.644	299.743
Коригирана за:		
Неконтролирано учество вклучено во билансот на успех *	-	-
Амортизација на:		
нематеријални средства	2.144	1.882
недвижности и опрема	62.771	81.320
Капитална добивка од:		
продажба на нематеријални средства	-	-
продажба на недвижност и опрема	(4.105)	(1.627)
продажба на превземени средства врз основ на ненаплатени побарувања	(18.759)	(19.176)
Капитална загуба од:		
продажба на нематеријални средства	-	-
продажба на недвижности и опрема	-	-
продажба на превземени средства врз основ на ненаплатени побарувања	687	221
Приходи од камата	(1.040.009)	(1.161.474)
Расходи за камата	275.081	363.844
Нето-приходи од тргување	-	-
Исправка на вредноста на финансиските средства на нетооснова	-	-
дополнителна исправка на вредноста ослободена исправка на вредноста	95.747	338.550
Загуба поради оштетување на нефинансиските средства на нето-основа	-	(250.514)
дополнителни загуби поради оштетување ослободени загуби поради оштетување	6.169	49.958
Посебна резерва	-	(10.851)
дополнителни резервирања ослободени резервирања	-	16.644
Приходи од дивиденди	-	(18.561)
Удел во добивката/(загубата) на придружените друштва	-	-
Капитална добивка од продажба на АФС	-	-
Трошок за данок од добивка	-	-
Останати корекции	-	2.000
Наплатени камати	1.026.613	1.164.577
Платени камати	(291.531)	(389.227)
Добивка од дејноста пред промените во деловната актива	403.452	463.309
(Зголемување)/намалување на деловната актива:		
Средства за тргување	-	-
Дериватни средства чувани за управување со ризик	-	-
Кредити на и побарувања од банки	1.301	(7.814)
Кредити на и побарувања од други коминтенти	(1.135.599)	(1.156.758)
Заложени средства	-	-
Превземени средства по основ на ненаплатени побарувања	-	21.008
Задолжителна резерва во странска валута	(69.106)	(46.816)
Задолжителен депозит кај НБРМ според посебни прописи	-	-
Останати побарувања	(79.047)	37.779
Одложени даночни средства	-	-
Нетековни средства кои се чуваат за продажба и група за отуѓување	-	-
Зголемување/(намалување) на деловните обврски		
Обврски за тргување	-	-
Дериватни обврски чувани за управување со ризик	-	-
Депозити на банки	217.651	122.372
Депозити на други коминтенти	1.480.006	1.024.366
Останати обврски	(78.354)	18.277

ПРОКРЕДИТ БАНКА АД – СКОПЈЕ
Финансиски извештаи за годината што завршува на 31 декември 2016

Извештај за паричниот тек за периодот од 1 јануари до 31 декември (продолжува)

Белешка	во илјади денари	
	Тековна година 2016	Претходна година 2015
Обврски директно поврзани со група на средства за отуѓување	-	-
Нето паричен тек од основната дејност пред оданочувањето	336.852	400.165
(Платен)/поврат на данок на добивка	(11.410)	(48.716)
Нето паричен тек од основната дејност	728.894	351.449
Паричен тек од инвестиционата дејност		
(Вложувања во хартии од вредност)	-	(240.220)
Приливи од продажбата на вложувањата во хартии од вредност	269.433	64.593
(Одливи за вложувањата во подружници и придружени друштва)	-	-
Приливи од продажбата на вложувањата во подружници и придружени друштва	-	-
(Набавка на нематеријални средства)	(6.367)	(1.061)
Приливи од продажбата на нематеријалните средства	-	-
(Набавка на недвижности и опрема)	(168.395)	(385.180)
Приливи од продажбата на недвижностите и опремата	5.260	18.290
(Одливи за нетековните средства кои се чуваат за продажба)	-	-
Приливи од нетековните средства кои се чуваат за продажба	-	-
(Останати одливи од инвестициската дејност)	-	-
Останати приливи од инвестициската дејност	-	-
Нето паричен тек од инвестициската дејност	99.931	(543.578)
Паричен тек од финансирањето		
(Отплата на издадените должнички хартии од вредност)	-	-
Приливи од издадените должнички хартии од вредност	-	-
(Отплата на обврските по кредити)	(3.193.073)	(1.667.820)
Зголемување на обврските по кредити	3.227.453	1.913.769
(Отплата на издадените субординирани обврски)	-	(246.758)
Приливи од издадените субординирани обврски	-	156.516
Приливи од издадените акции/сопственички инструменти во текот на периодот	-	-
(Откуп на сопствени акции)	-	-
Продадени сопствени акции	-	-
(Платени дивиденди)	(150.155)	(174.910)
(Останати одливи од финансирањето)	-	-
Останати приливи од финансирањето	-	-
Нето паричен тек од финансирањето	(115.775)	(19.203)
Ефект од исправката на вредноста на паричните средства и паричните еквиваленти	-	110
Ефект од курсните разлики на паричните средства и паричните еквиваленти	-	-
Нето-зголемување/(намалување) на паричните средства и паричните еквиваленти	713.050	(211.222)
Парични средства и парични еквиваленти на 1 јануари	2.823.786	3.035.008
Парични средства и парични еквиваленти на 31 декември	3.536.836	2.823.786

Анализата на структурата на Извештајот за парични текови на Прокредит банка АД Скопје за 2016 година укажува на следното:

- Нето паричниот тек од основната (оперативна) дејност е позитивен и бележи зголемување за повеќе од 100% во однос на 2015 година, што и овој пат укажува на постојано зголемување на оперативната способност на банката за генерирање на готовина од основната дејност со која се занимава. Ова се должи пред се на зголемување на депозитите на банките и на другите комитенти.
- Паричниот тек од инвестициската дејност во 2016 година е позитивен, за разлика од 2015 година кога банката бележи поголеми одливи во однос на приливи од оваа активност. Зголемените приливи од инвестициската дејност во однос на одливите во 2015 година се резултат на зголемувањето на приливите од продажба на вложувањата во хартии од вредност, на приливите од продажба на недвижности и опрема (во помал дел) и на намалувањето на одливите за набавка на недвижности и опрема.
- Нето паричниот тек од финансирање во 2016 година е негативен и зголемен во однос на 2015 година. Ова покажува дека банката има повеќе одливи во однос на приливи по основ на активностите на финансирање. Во однос на 2015 година значително се зголемени одливите за отплата на обврските по кредити, а зголемување бележат приливите од зголемување на обврските по кредити.

Паричните средства и парични еквиваленти на 31 декември 2016 година бележат позитивно салдо и тоа зголемено во однос на 2015 година.

Сумирајќи ги констатациите во однос на анализата на паричните текови на Прокредит Банка АД Скопје за четирите години (2013 – 2016), банката бележи значително поволни резултати и тенденција во движењето на паричните текови. Ова значи ефикасност на банката во наплата на побарувањата по различните основи, како и плаќање на обврските, како и задоволителна способност за генерирање на позитивни парични текови (приливи) кои се доволни за покривање на паричните одливи од работењето.

2. Пресметка на финансиски показатели (коефициенти) кои се однесуваат на паричните текови на Прокредит Банка АД Скопје

За пресметка на финансиските показатели кои се однесуваат на паричните текови на банката користени се податоци и од останатите финансиски извештаи, како билансот на состојба и билансот на успех, кои поради практични причини овде не се презентирани.

Во рамките на оваа група на специфични коефициенти од Извештајот за готовински текови (во кои најчесто користен податок е вредноста на нето паричниот тек од оперативни активности, како основен паричен тек), најчесто обработувани се следните коефициенти:

- Однос на нето паричниот тек од оперативни активности и нето добивката;
- Учество на нето паричниот тек од оперативни активности во приходите од продажба (камати);
- Однос на нето паричниот тек од оперативни активности и вкупните средства на претпријатието и
- Слободен паричен тек.

➤ *Пресметка на специфични финансиски коефициенти врз основа на Извештајот за парични текови на Прокредит Банка АД Скопје за периодот 2013 - 2016 година*

Однос на нето паричен тек и нето добивка = Нето паричен тек од оперативни активности / Нето добивка

2013 година: $653.360 / 169.837 = 3,85$

2014 година: $168.362 / 226.175 = 0,74$

2015 година: $351.449 / 272.876 = 1,29$

2016 година: $728.894 / 271.640 = 2,68$

Добиените резултати покажуваат дека во текот на анализираниот период показателот за односот на нето паричниот тек и нето добивката на Прокредит банка се менува и нема константна вредност, поради промените пред се на вредноста на нето паричниот тек од оперативни активности. Во секој случај резултатите се позитивни и покажуваат дека банката остварила 3,85 ден. нето паричен тек од оперативни активности на секој денар остварена нето добивка за 2013 година; 0,74 денари оперативен паричен тек бил потребен за генерирање 1 денар нето добивка во 2014 година; 1,29 ден. во 2015 год. и 2,68 ден. во 2016 година.

Учество на нето паричниот тек во приходите од продажба приходи од продажба = Нето паричен тек од оперативни активности / Нето приходи од продажба (камати)

2013 година: $653.360 / 240.773 = 2,71$
 2014 година: $168.362 / 261.103 = 0,65$
 2015 година: $351.449 / 265.232 = 1,35$
 2016 година: $728.894 / 217.985 = 3,34$

Резултатите покажуваат дека Прокредит Банка АД Скопје остварила 2,71 ден. нето паричен тек од основната дејност на секој денар генерирани нето приходи од камати во 2013 година; 0,65 денари во 2014 година; 1,35 денари во 2015 година и 3,34 денари во 2016 година. Трендот на движење на овој показател покажува намалување во однос на 2013 година, а потоа зголемување во 2016 година, во која овој показател има најголема вредност.

Однос на нето паричен тек и вкупни средства = Нето паричен тек од оперативни активности / просечни вкупни средства на компанијата

2013 година: $653.360 / 16.450.621 = 0,000004 \times 100 = 0,0004$

2014 година: $168.362 / 18.220.732 = 0,000009 \times 100 = 0,0009$

2015 година: $351.449 / 19.597.186 = 0,01794 \times 100 = 1,794$

2016 година: $728.894 / 21.399.465 = 0,03406 \times 100 = 3,406$

Наведените вредности го покажуваат остварениот нето паричен тек од оперативни активности на секои 100 денари вложени во средства на банката. Најголема вредност овој показател има во 2016 година.

ЗАКЛУЧОК

Квалитетниот систем на финансиското известување е многу важен, бидејќи обезбедува адекватни информации врз основа на кои што инвеститорите ги донесуваат одлуките за алокација на капиталот. Квалитетното финансиско известување ги намалува информационите разлики, што е од големо значење за сигурноста на учесниците на пазарот на капитал, стабилноста на финансискиот систем и намалувањето на финансискиот ризик. Исто така, финансиското известување обезбедува јакнење на довербата на учесниците на пазарот на капитал, кои со своите вложувања придонесуваат за развојот на пазарот на капитал и на финансискиот систем, како и развојот на целата национална економија.

Остварувањето на основните финансиски функции во една компанија, како што се алокацијата на средствата за одделни намени, остварување на оптимална комбинација на изворите за финансирање на одделните активности и ефикасна распределба на остварениот финансиски резултат во согласност со поставените цели на компанијата, се базираат врз податоците од нејзините финансиски извештаи.

Целосниот сет на основни финансиски извештаи на една компанија се состои од: извештај за финансиска состојба (биланс на состојба), извештај за сеопфатна добивка (биланс на успех), извештај за промена на капиталот, извештај за паричните текови и сметководствени политики и објаснувачки белешки. Секој од наведените извештаи презентира различни аспекти од работењето и само заедно, како целина, даваат јасна и целосна слика за работењето на компанијата.

Извештајот за готовински текови, претставува финансиски извештај кој ги сумира паричните приливи и одливи од оперативните, инвестициските и финансиските активности на деловниот субјект. Тој е изведен финансиски извештај бидејќи настанува со реангажирање на позициите од Билансот на состојба и Билансот на успех.

Извештајот за готовински текови добива на значење во втората половина од 20тиот век, со оглед на тоа што Билансот на состојба и Билансот

на успех не можат да ја заменат анализата на паричните текови, во која што се наоѓаат многу важни информации за оцена, предвидување и контрола, не само за ликвидноста туку и за солвентноста и рентабилноста на деловниот субјект. Билансот на состојба и успех се базирани на сметководствените начела за настанување на деловните активности, врз основа на кои приходите и расходите се признаваат во време на продажбата дури и ако не дошло до размена на готовината, Извештајот за паричните текови ги признава само трансакциите во кои се разменува готовината. На пример, ако стоката се продаде денес со рок на отплата од 30 дена, во Билансот на успех ќе стои дека приходот е остварен за време на продажбата, а во Билансот на состојба ќе се зголеми износот на побарувања од купувачите. Од друга страна оваа трансакција нема да го наруши Извештајот за готовински текови се додека стоката не се наплати, т.е се додека деловниот субјект не добие готовина.

Со анализата на овие паричните текови, тековните и потенцијални сопственици и кредитори имаат можност да добијат сознанија за следните прашања во врска со работењето на компанијата:

- Изворите на финансирање на работењето, било преку интерно генерирани фондови или екстерни извори на средства;
- Способноста на компанијата да ги извршува должничките обврски (плаќање на камати и основни долгови);
- Способноста на компанијата да го финансира сопствениот раст и развој преку оперативниот паричен тек, од кој се генерираат најголем дел од паричните приливи;
- Способноста на компанијата да врши редовна исплата на дивидендите на акционерите;
- Флексибилноста на компанијата во финансирање на активностите преку задолжување.

Готовинскиот тек од оперативни активности произлегува од главните деловни активности на економскиот ентитет преку кои се остваруваат приходи. Овие готовински текови најчесто се резултат на деловните промени кои се земаат во предвид при утврдување на нето-добивката /загубата од вкупното работење.

На готовинските текови од инвестициски активности треба да им се даде посебен акцент, бидејќи тие ја претставуваат висината на направените

трошоци за ресурси кои се наменети за создавање на идни приходи и готовински текови во компанијата. Инвестициските активности се поврзани со стекнување и оттуѓување на долгорочни средства и други вложувања кои не се вклучени во паричните еквиваленти.

Финансиски активности се активностите кои резултираат во промена на големината и содржината на сопствениот капитал и позајмувањата на ентитетот. Посебното обелоденување за паричните текови кои произлегуваат од финансиски активности е значајно, поради тоа што е корисно во предвидување на потребите на компанијата за идни парични текови, од страна на оние кои обезбедуваат капитал на ентитетот. Овие активности имаат ефект на менување на големинаата и структурата на изворите на финансирање на компаниите, како и на односот помеѓу сопствениот и позајмениот капитал.

Според МСС 7 (став18) Извештајот за готовински текови може да биде составен и презентираан користејќи еден од двата методи: директен метод и индиректен метод. Разликата помеѓу овие два методи е начинот на презентација на паричните текови од оперативни активности, додека паричните текови од инвестициски и финансиски активности се претставуваат на ист начин, без разлика на избраниот метод.

Составувањето на извештајот за парични текови со примена на директниот метод поаѓа од утврдувањето на разликите во позициите на билансот на состојба. Разликите во позициите на билансот на состојба произлегуваат од промените на позициите на активата и пасивата во текот на пресметовниот период.

Со користење на индиректниот метод за подготовка на извештајот за парични текови, се тргнува од нето оперативниот резултат (добивка или загуба), кој се корегира за ефектите на безготовинските трансакции, односно, приходите и трошоците кои не доведуваат до приливи и одливи на готовина во пресметковниот период.

Согласно со МСС 7 - Извештај за готовински (парични) текови, информациите за паричните текови на ентитетот им користат на корисниците на финансиските извештаи за обезбедување на основа за проценка на можностите на ентитетот да генерира пари и парични еквиваленти, како и

потребите на ентитетот да ги користи тие парични текови.

Значењето на готовината за еден деловен субјект произлегува од која што таа ја има во обезбедувањето на континуитетот на неговите тековни платежни способности. За да може деловниот субјект да ја осигура својата тековна платежна способност, неопходно е да располага со доволно готовина во вистинско време. Готовината во претпријатието треба да биде доволна, односно ниту премногу, ниту премалку. Претпријатието треба да држи оптимално ниво на готовина, кое ќе значи редовно извршување на сите плаќања (во рокот на нивното доспевање), но и нема да држи неискористена готовина која може да се инвестира. Одтука, главните задачи на управувањето со готовината се однесуваат на следното:

- Обезбедување на тековна платежна способност на компанијата, со истовремено максимизирање на рентабилноста на работењето.
- Превенција од можните загуби и злоупотреби поврзани со готовината, бидејќи готовината лесно се претвора во сите други облици на имот, што ја прави многу привлечна за проневери.

Утврдувањето на минималното салдо на готовината во компанијата е поврзано со познавање на релевантните аспекти на трошоците кои настануваат во врска со готовината. Во овие трошоци спаѓаат: трошоци за чување на готовината; трошоци поради недостаток на готовина; трошоци за трансакции со готовината.

При утврдувањето на финансиската политика на претпријатието, изборот на стратегијата за управување со готовината се потпира на три клучни фактори: продолжување на рокот за подмирување на долгот спрема добавувачите; намалување на залихите; скратување на роковите за наплата од побарувањата од купувачите.

Анализата на паричните текови или со други зборови проценката на солвентноста, претставува можност компанијата на долгорочен план да ги покрива доспеаните обврски. Проценката на солвентноста претставува значаен сегмент при анализата на паричните текови кои се однесуваат на оперативните, инвестиционите и финансиските активности на компанијата.

Проценката на солвентноста на компанијата се состои од анализа на следните области: оперативните перформанси, финансиската флексибилност и проценка на ликвидноста.

Покрај составувањето на Извештајот за готовински текови, уште една важна активност за секоја компанија е процесот на планирање на паричните текови. Планирањето на готовината првенствено се однесува на краткорочното финансиско планирање, кое ги опфаќа сите планирани примања на готовина, но и сите одливи на готовина во краток временски период. Во економската практика постојат два соновни методи за планирање на готовината: динамично планирање на готовината и билансно планирање на готовината.

Една од важните функции на нето готовинскиот тек е тоа што тој помага при проценката на вредноста на капиталот на компаниите. Проценката на вредноста на капиталот е постапка која резултира со давање на мислење во врска со вредноста на одредени сопственички интереси во компанијата, на точно одреден ден. Под сопственички интерес, всушност се подразбира како сопствениот капитал, така и вкупно инвестираниот капитал, кој покрај сопствениот, го подразбира и позајмениот капитал на компанијата. Проценката на вредноста на капиталот својата цел ја остварува при купување или продажба на сопствениот интерес во компанијата, кога се менува сопственикот, кога се спојуваат или одделуваат компаниите, при решавање на одреден судски спор итн.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Agarwal Prashad Narain, “Analysis of Financial statements”, National, 1981.
2. Ацески Д-р Благоја, Сметководствен менаџмент, Универзитет “Климент Охридски” Битола, 1997 год.
3. Ball Ray, S.P.Kothari, “Financial Statement Analysis”, McGraw-Hill, 1994.
4. Berk B. Jonathan, Demarzo M. Peter “Corporate Finance”, Pearson Addison Wesley, 2007.
5. Berman Karen, Knight Joe, Case John, “Financial Intelligence: A Manager’s Guide to Knowing what the Numbers Really Mean”, Harvard Business Press, 2006.
6. Bernstein A. Leopold, “Financial Statement Analysis: Theory, application and Interpretation”, Irwin, 1988.
7. Bernstein A. Leopold, Maksy M. Mostafa, “Cases in Financial Statement reporting and Analysis”, Irwin, 1994.
8. Bernstein A. Leopold, Wild J. John, “Analysis of Financial Statements”, McGraw-Hill Professional, 1999.
9. Block B. Stanley, Geoffrey A.Hirt, “Foundation of financial management”, McGraw-Hill, New York, 2008.
10. Bodie Zvi, Kane Alex, Alan J.Marcus J. Alan, “Investments”, McGraw-Hill Irwin, 2005.
11. Brealey A. Richard, Myers C. Stewart, “Principles of Corporate Finance”, McGraw-Hill, 1988.
12. Brigham F. Eugen, Gapensk C. Louis, “Financial Management: Theory and Practice”, Dryden Press, 1994.
13. Bukics L. Rosie, “Financial Statement Analysis: The Basics and Beyond”, McGraw-Hill School Education Group, 1991.
14. Vuksa S., Finansijsko racunovodstvo, Banja Luka, 2006

15. Checkley Keith, “Strategic Cash Flow Management”, John Wiley and Sons, 2002.
16. Coyle Brian, Graham Alastair, “Cash Flow Control”, Lessons Professional Publishing, 2000.
17. Davidson N. Wallace, McDonald James, “Guide to financial Statement Analysis: Basis for Management Advice”, American Institute of certified Public Accountants, 2006.
18. Davidson Sidney, Stickney P. Clyde, Weil L. Roman , “Financial Accounting: An Introduction to Concepts, Methods and Uses”, Dryden Press, 1985.
19. Dickie B. Robert , “Financial Statement Analysis and Business Valuation for the Practical Lawyer”, American Bar Association, 2006.
20. Droms G.William, Wright O.Jay, Finance and Accounting for nonfinancial managers, 2009
21. Eisen J. Peter, “Accounting”, Barron’s Educational Series, 2000.
22. Gilman Stephen, Analyzing financial statements, read books, 2007
23. George Joshua, “Financial Statement Analysis: How to Use Financial Information to Make Informed Business Decisions”, Talomin Books Pty.Limited, 2004.
24. Gibson Charles, “Financial Statement Analysis”, 6-th edition, 1995.
25. Gibson H. Charles, “Financial Statement Analysis: Using Financial Accounting Information, South-Western College Pub, 1998.
26. Gildersleeve Rich, “Winning Business: How to Use Financial Analysis and Benchmarks to Outscore Your Competition”, Gulf Professional Publishing, 1999.
27. Gilman Stephen, “Analyzing Financial Statements”, Read books, 2007.
28. Gonedes J. Nicholas, “Analysis of Financial Statements: Financial Accounting and the Capital Market”, American Accounting Association, 1989.

29. Gray Charles, Laib Brian, “Financial Statement analysis: Understand and Interpret Financial Results for Better Management, Investment and credit Decisions”, Iorman Education Services, 2006.
30. Ѓоргиева-Трајковска О., Колева Б., Анализа на финансиски извештаи, Универзитет “Гоце Делчев”, Штип, 2013 год.
31. Jan Jae, 20 Balance Sheet Ratios for Businesses and to Determine a Company’s Health,
32. Jablonsky F. Stephen, Barsky P.Noah, The manager’s guide to financial statement analysis, Wiley, 2001
33. Костадиновски Доц.д-р Александар, Основи на финансиско сметководство, Универзитет “Гоце Делчев”, Штип, 2009 год.
34. Kieso D.E. and Weygani J, Intermediate Accounting, seventh edition, John Willy & Sons, New York, 19920
35. Kennon Joshua, Table of Contents for Understanding the Balance Sheet, Investing Lesson 3 - Analyzing a Balance Sheet, 2009
36. Knezevic G., Analiza Finansiskih izvestaja, Beograd, 2009
37. Хонгрем, Сандем, Џон.А.Елиот, Филбрик, Вовед во финансиско сметководство, деветто издание, Скопје, 2010
38. Hartman, Harper, Knollett & Reckers, Intermediate Accounting, West publishing company, 1995
39. Spurga C.Ronald., Balance Sheet Basics, Financial Management for Nonfinancial Managers, 2004
40. Friedlob G. Thomas, Plewa James Franklin, “Understanding Balance Sheets”, John Wiley and Sons, 1996
41. Foster George, Financial statements analysis, Prentice Hall international, 1996

42. Feldman Martin, Libman Arkady, “Crash Course in Accounting and Financial Statement Analysis”, Wiley-Interscience, 2007.
43. Foster George, “Financial Statement Analysis”, Prentice-Hall International, 1996.
44. Fridson S. Martin, Alvarez Fernando, “Financial Statement Analysis”:A Practitioner Guide, John Wiley&Sons, 2002.
45. Friedlob G. Thomas, Plewa James Franklin, “Understanding Balance Sheets”, John Wiley and Sons, 1996.
46. Friedlob Thomas, Welton E. Ralph, “Keys to Reading Annual Report”, Barron’s Educational series, 2001.
47. Weygandt , Kimmel, Kieso, Financial Accounting, ninth Edition, Wiley, 2010
48. Walter Harrison, Hongren, T.Charles, Financial Accounting, Upper Saddle River, New Jersey, 2003
49. Stanisis N., Knezevic G., Mizdrakovic V., Analiza Finansiskih izvestaja, Beograd, 2013
50. Team FME, Reading a balance sheet, 2013
51. Русевски Т., Димитров Д., Прирачник за книговодство, Скопје, Јули, 1993
52. Русевски Т., Недев Б., Божиновска З., Јаневски Љ., Миновски З., Вовед во сметководството, Скопје, 2004
53. Русевски Т., Твртковиќ С., Финансиско сметководство, трето издание, Скопје, 2002 год.
54. Здравковски З., Здравковски И., Сметководство – учење и практика, Прилеп, 2004
55. Harrington R. Diana, Brent D.Wilson, “Corporate Financial Analysis”, BPI, 1989.

56. Harrison Walter, Charles T.Horngren, "Financial Accounting", Upper Saddle River, New Jersey, 2003.
57. Hermanson, Edwards and Maher, "Accounting Principles", Freeoad Press, Inc. 2005.
58. Higgins C. Robert, "Analysis for Financial Management", R.D.Irwin, 1984.
59. Horngren Charles, Gari L. Sandem, John A.Eliot, "Basics of financial accounting:", Person Education Inc., 2002.
60. Jablonsky F. Stephen , Barsky P. Noah, "The Manager's Guide to Financial Statement Analysis", Wiley, 2001.
61. Ketz J. Edward, "Hidden Financial Risk: Understanding Off Balance Sheet Accounting", John Wiley and Sons, 2003.
62. Kieso E. Donald, Weygandt J.Jerry, Warfield D. Terry, "Intermediate Accounting: Working Papers", Wiley, 2001.
63. Koen Marius, Oberholster Johan, "Analysis and Interpretation of Financial Statements", Juta and Company Limited, 1999.
64. Kopczyński J. Frank, "Prospective Financial Statement Analysis", Wiley, 1996.